JESAJA

INNEHÅLL

Bakgrund	**2**
Översikt	**8**
Löpande kommentar	**8**
Sammanfattande teman	**45**
Jesajas bok och NT	**46**

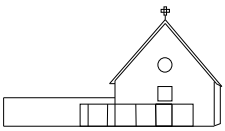

Husbykyrkan – Lars Mörling 2020

PROFETEN JESAJA

(Lars Mörling 2020)

BAKGRUND

Stormakter

Förutom smårikena runt Israel och Juda så fanns stormakterna Egypten i söder och Assyrien i norr. Assyrien låg från början i norra delen av dagens Irak. Nineve var Assyriens huvudstad och låg nära dagens Mosul vid floden Tigris. Det var framförallt Assyrien som började expandera under profeten Jesajas tid.

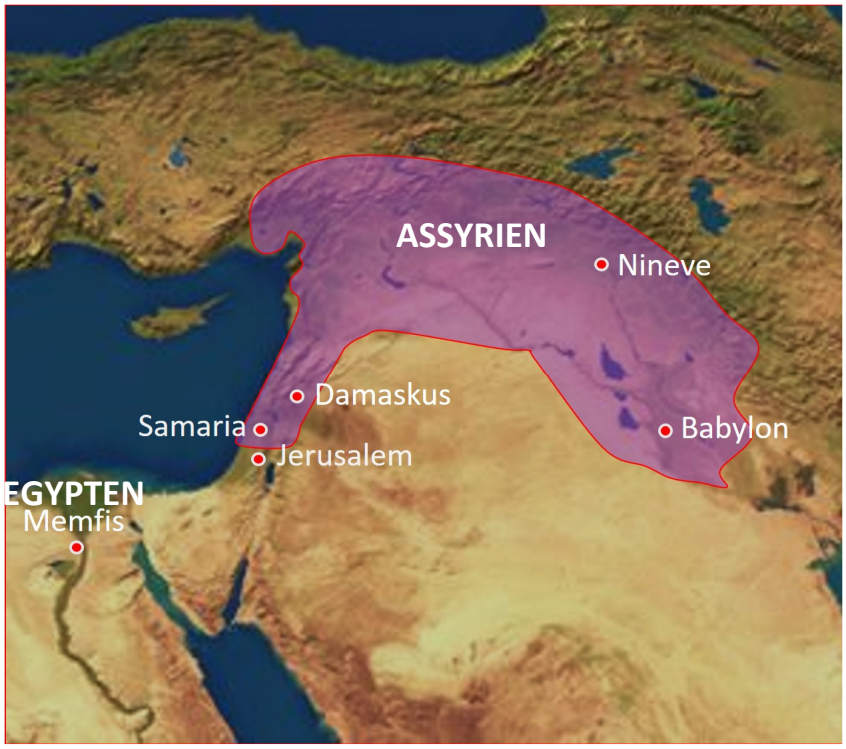

Assyriska rikets expansion 745-701 f.Kr. Damaskus föll 732 f.Kr. och Samaria föll 722 f.Kr. Jerusalem klarade sig trots belägring men flera andra städer i Juda intogs av assyrierna år 701 f.Kr.

Datering

Jesaja var verksam när Ussia, Jotam, Ahas och Hiskia var kungar i Juda (1:1). Boken täcker ungefär perioden 740 - 685 f.Kr. Det innebär att Jesaja var verksam samtidigt som Mika och delvis Hosea. Jesaja fick uppleva Samarias fall år 722 f.Kr. och den stora Assyriska invasionen av Juda år 701 f.Kr, något som framkommer i boken.

Grundstenar i Samaria som ligger närmast berggrunden är från Israels period.

Författare

Jesaja, Amos son (1:1, 2Kon 19:2). Man har antagit att Jesaja kom från en förnäm familj på grund av att han hade tillträde till hovet (7:3) och var i kontakt med ledande personer (8:1-2). En del har tänkt att Jesaja kan ha varit en präst i Jerusalem, eftersom han verkar ha befunnit sig i templet när han fick sin kallelse (6:1-8). Enligt Judisk tradition var Jesaja kusin med kung Ussia, samt led martyrdöden i början av kung Manasses regering (687-642 f.Kr). Om Jesaja själv höll i pennan eller om den troende gruppen (kvarlevan) kring profeten har skrivit ned profetiorna har jag ingen bestämd åsikt om, men det tycks ha varit både och.

Mottagare

Jesajas bok var framförallt riktad till Juda och Jerusalem (det södra riket), men även till Israel och Samaria (det norra riket). Jesaja bar dessutom fram profetior om alla folk i hela regionen.

Israel – det norra riket

Samaria har återuppbyggts flera gånger. Israels gamla stadsmur är underst.

Israel gick i allians med Aram för att angripa Juda vilket de gjorde c:a 735 f.Kr. Judas kung Ahas, skickade sitt guld och silver till kungen i Assyrien för att han skulle angripa Aram och Israel. Juda blev därmed ett skattepliktigt lydrike till Assyrien. Detta ledde till att Assyrien år 732 f.Kr. intog Aram och huvudstaden Damaskus (2Kon 16:5-9), samt hela norra Israel (2Kon 15:29). Assyrien intog slutgiltigt Israel år 722 f.Kr, när Samaria föll och folket i det norra riket blev bortfört i fångenskap till Assyrien. Denna katastrof var profeterad av Jesaja, Amos, Hosea och Mika. Orsaken till Guds dom över Israel var synd och avguderi (2Kon 17:5-18).
Det norra riket upphörde att existera. Assyrierna förde istället in andra folkgrupper i Israels land. Ur dessa folkgrupper uppstod samarierna (2Kon 17:24-33).

Juda – det södra riket

Det södra riket Juda upplevde en mörk period under kung Ahas regering. Han praktiserade avguderi på flera olika sätt. Han lät till och med tillverka en kopia av ett avgudaaltare från Damaskus, som han satte upp i templet i Jerusalem, samtidigt som han flyttade undan Herrens altare (2Kon 16:1-16). I slutet på 700-talet var Juda ett skattepliktigt lydrike till Assyrien. Kung Hiskia frigjorde Juda från Assyrien, varpå assyrierna invaderade landet år 701 f.Kr. och flera städer i Juda intogs. Det var i

stort sett bara Jerusalem som klarade sig genom ett mirakulöst ingripande från Gud (Jes 1:7-9, Jes 37:28-38).

Kopia av en relief som har suttit i Sanheribs palats i Nineve. Den beskriver hur Lakish i Juda förstördes år 701 f.Kr. och hur många judar fördes som fångar till Assyrien.

Socialt och religiöst

Man utförde de religiösa ritualerna men utan omvändelse från synden och Gud avskydde detta (1:11-15). De hade ett sken av gudsfruktan (Jes 29:13). Jesaja beskrev hur folket levde i synd. De ledande förtryckte de fattiga, faderlösa och änkorna (Jes 1:17, 23, 5:23). Kvinnorna var fixerade vid det yttre och många män hade hamnat i fylleri (3:16-26, 5:11-13, 5:22).

Profeterna Jesaja och Mika fick vara med om kung Hiskias reform när han tog itu med avguderiet i Juda. Han såg till att alla altaren och alla Asherapålar revs ner (2Kon 18:1-8). Kung Hiskia tog bort alla altaren som hans far Ahas hade satt upp i Jerusalem och återställde templet och gudstjänsten.

Ett altare från Beer-Sheba i södra Juda, som Hiskia troligen rivit ner (2Kon 18:4), På högra mittstenen finns en orm ingraverad, en hednisk symbol.

Ett altare från Arad i södra Juda med två rökelsealtaren för tillbedjan i förgrunden.
I bakgrunden ses en ståsten och plats för en mindre ståsten. Ståstenar var representationer för Gud. I Arad hade man tydligen tillbett en höggud och en lägre gud. Även detta altare var nedrivet.

Hiskia återupprättade påskfirandet (2Krön 30:1-27). Inbjudan gick ut till hela landet, även till de norra stammarna. I norr var situationen oklar eftersom Israel hade fallit. Många israeler levde i fångenskap i Assyrien.

Men några kom ändå från de stammarna för att fira påsk. Efter påsken fortsatte reformarbetet mot avguderiet i landet (2Krön 31:1).

Hiskia förstärkte Jerusalems murar (2Krön 32:5). Hiskias stenar är de mindre och större stenarna upptill.

Hiskias tunnel från Gihonkällan till Siloa-dammen höggs ut för vattenförsörjning inför Assyriens invasion 701 f.Kr. (2Kon 20:20).

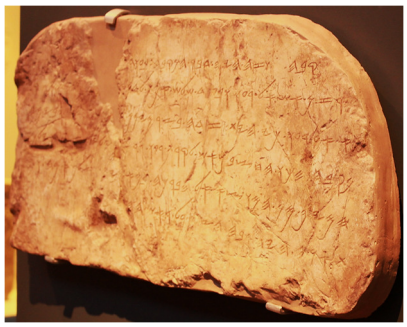

Denna Inskription hittades inne i Hiskias tunnel. Den berättar att tunneln högs ut från båda hållen samtidigt. Tunneln är 533 m lång och man måste vada genom den.

Bokens huvudindelning

Hela Jesaja bok kan delas i två huvudavdelningar. Först har vi perioden som ledde fram till Assyriens invasion av Juda (Jes1-35). Därefter kom en kort historisk del som beskrev invasionen, befrielsen av Jerusalem, men också en profetia att Judas skatter skulle en dag föras bort till Babel (Jes 36-39). Den historiska delen låg som en naturlig grund för den andra huvuddelen. Den behandlade befrielsen från Babel, Jerusalems återuppbyggnad och framtida storhet (Jes 40-66). I den delen hade Herrens tjänare en avgörande roll.

I Nya Testamentet är Herrens tjänare identifierad som Jesus Kristus. Det finns ingen bok i hela GT som är så ofta citerad i NT som Jesajas bok. Det finns fler än 50 citat från Jesajas bok i Nya Testamentet.

Det är ytterst anmärkningsvärt att Jesaja, precis som Mika, profeterade att Juda skulle föras bort i fångenskap till Babel (Jes 39:3-8, Mika 4:10). Babel var ännu ingen stormakt, utan en del av det assyriska storriket. Babylonierna försökte visserligen göra uppror men assyrierna raserade Babel 689 f.Kr, bara några år efter Jesajas profetia om Babel. Det var först 626 f.Kr. som Babel lyckades frigöra sig från Assyrien. Därefter besegrade Babel Assyrien i flera slag. Assyriens huvudstad Nineve, föll 612 f.Kr. och det definitiva slutet för det Assyriska riket kom 609 f.Kr. Babel blev därefter den nya supermakten fram till 539 f.Kr, när kung Koresh intog Babel och upprättade det persiska riket. Jesaja namngav Koresh som den som skulle befria judarna (Jes 45:1-6).

Bokens enhet

Många kritiker har hävdat att det finns åtminstone två författare till Jesajas bok och ofta ännu fler. Det är framförallt kapitel 40-66 som betraktas som ett senare tillägg. Den brukar kallas för ”Trösteboken” på grund av inledningen. Den delen har en annan stil och ett annat innehåll. Den delen förutsätter fångenskapen i Babel och befrielsen därifrån. Det faktum att boken namngav kung Koresh som befriaren av judarna gör att man vill datera den delen till efter 539 f.Kr, när Koresh intog Babel.

Jag vill ändå peka på ett antal faktorer, som jag hämtat ur Illustrerat Bibellexikon och som tyder på bokens enhet.

1. **Språkliga uttryck**
   Uttrycket ”Israels helige” förekommer 12 gånger i första delen av boken och 13 gånger i andra delen. Utanför Jesajas bok förekommer uttrycket endast 6 gånger i GT, varav ett är ett citat från Jesaja (2Kon 19:22, Jes 37:23). Det finns stora likheter mellan båda delarna. Man har funnit inte mindre än 70 speciella termer och fraser som är gemensamma för båda delarna.

2. **Geografi och biologi**
   Ord som berörde geografin i ”Trösteboken” beskrev snarare geografin i Juda än i Babylon. Palmen som var så vanlig i Babel är inte ens omnämnd i boken, men väl träd som fanns i Israel.

3. **Inga bevis**
   Det finns inga bevis för att Trösteboken någonsin existerat som ett självständigt verk. Det skulle vara märkligt om Esra, som iordningställde Gamla Testamentet efter fångenskapen, inte hade kännedom om författaren (författarna) till Trösteboken. Den antas vara skriven ungefär 50-70 år innan Esra.
   De tidigaste källor som vi har framställer Jesajas bok som en enhet, som i Septuaginta från 200-talet f.Kr, i Jesajarullen från Qumran från runt 100 f.Kr. osv.

4. **Uttryck i GT**
   Flera profeter som levde före den babyloniska fångenskapen använde uttryck som tycks komma från ”Trösteboken”. Jämför: Sefanja 2:15b med Jes 47:8, Jer 31:12b med Jes 58:11, Jer 31:35b med Jes 51:15, Nahum 1:15 med Jes 52:7a. Detta argument kan förstås vändas åt båda hållen.

5. **Bokens indelning**

Det är mycket rimligt att se de första 35 kapitlen som en enhet. Den delen avslutas med att gudsfolket fick återvända till Jerusalem (Jes 35:10). Det är rimligt att se den historiska delen (kapitel 36-39) som en avslutning på den första delen och som en förberedande bakgrund till fångenskapen i Babel. Det är rimligt att profeten fick tala Guds tröst och hopp om befrielse från fångenskapen i den så kallade Trösteboken. Mika talade om att folket skulle befrias från Babel (Mika 4:10). Amos talade om att folket skulle få återvända från sin fångenskap, hur Gud skulle återupprätta och välsigna ”Davids fallna hydda” (Amos 9:11-15). Det är inte konstigt att Jesaja, som också var verksam på 700-talet f.Kr, fick profetior om detta. Det är alltså inte nödvändigt att dela upp boken i olika delar.

6. **Profetians natur**
   I slutändan blir det en fråga om Guds Ande kunde ge en profet detaljerad information om framtiden. Vi har en parallell när en profet namngav kung Josia ungefär 300 år i förväg (1Kon 13:1-2). Profeten Mika namngav Betlehem som Messias födelseplats ungefär 700 år i förväg (Mika 5:2). Om Gud finns och han har kännedom om framtiden då blir bokens enhet inget egentligt problem.

Tema

Profetens kallelse i kapitel sex utgör själva grunden för Jesajas profetgärning. Han såg Guds härlighet, hörde Guds röst och förstod vad Gud sa. Men han skulle bo bland ett folk som inte skulle höra och inte förstå och inte vända om från sin synd (Jes 6:9-10). Begrepp som att ”höra”, ”se” och ”förstå” är nyckelbegrepp genom hela boken. Det fanns en troende grupp kring profeten, en ”kvarleva” eller ”rest”. De hade vänt om till Gud och följde honom. De fick höra ord om tröst och hopp. De övriga fick höra varnande ord om Guds domar.

Redan när Jesaja kallades fick han veta att folket inte skulle vända om från sin synd, utan gå under. Men trots att det bara skulle finnas en stubbe kvar av Israels folk, så var ändå en helig säd i den stubben. Den skulle en dag skjuta skott. Man kan faktiskt se hela boken i ljuset av Jesajas kallelse och uppdrag:
Då frågade jag: "Hur länge, Herre?" Han svarade: "Tills städerna blir öde och ingen bor i dem, husen blir utan folk och landet ligger öde och övergivet. Herren ska sända folket långt bort, och ödsligheten ska bli stor i landet. När bara en tiondel är kvar i det, ska även den ödeläggas. Men liksom en terebint eller en ek lämnar kvar en stubbe när den fälls, ska den stubben vara en helig säd." (Jes 6:11-13).

ÖVERSIKT

A. Assyrisk period med konflikt och seger (Jes 1-35)
1. Profetior om Juda och Jerusalem (Jes 1-12)
2. Profetior om folken (Jes 13-27)
3. Befrielsen kommer från Herren (Jes 28-35)

B. Historisk del samt bakgrund till Babel (Jes 36-39)
1. Assyrisk invasion och Herrens räddning (Jes 36-37)
2. Hiskias sjukdom och profetian om Babel (Jes 38-39)

C. Babylonisk period med befrielse och hopp (Jes 40-66)
1. Guds befrielse och frälsning genom sin tjänare (Jes 40-57)
2. Nya Jerusalem och gudsfolkets hopp (Jes 58-66)

LÖPANDE KOMMENTAR

A. Assyrisk period med konflikt och seger (Jes 1-35)

Under hela denna period var Assyrien ett reellt hot. När Aram och Israel anföll Juda 735 f.Kr. vände sig kung Ahas till Assyrien för hjälp. Juda blev då ett skattepliktigt lydrike under Assyrien. Assyrien besegrade Aram 732 f.Kr. och slutligen Israel 722 f.Kr. Israel, det norra riket, fördes bort i fångenskap till Assyrien.
Denna ordning bestod tills kung Hiskia försökte bli fri från Assyriens skatteok. Assyrierna anföll då Juda 701 f.Kr. De flesta städerna i Juda intogs av Assyrien men Herren räddade Jerusalem på ett mirakulöst sätt. Jesaja var verksam under hela denna period.
Mycket av innehållet i boken är tematiskt och inte kronologiskt.
”Sion” är i boken synonymt med Jerusalem.

1. Profetior om Juda och Jerusalem (Jes 1-12)

a. Herren kallade Juda till omvändelse (1:2-31)

- **Gud beskrev den katastrofala situationen (1:2-8)**
  Gud uppmanade himmel och jord att vara åhörare när han talade ut mot synden i Juda (1:2-3). Herren talade sedan direkt till folket som

inte ville vända om från synden trots att Gud hade låtit sina domar drabba landet (1:4-6). Profeten beskrev redan här den situation som uppstod efter invasionen av Assyrien år 701 f.Kr, när endast Jerusalem var kvar och resten var ödelagt (1:7-8).

- **Den troende ”kvarlevan” spelade en avgörande roll (1:9)**
  ”Hade inte Herren Sebaot lämnat kvar en liten rest åt oss, då hade vi blivit som Sodom, vi hade liknat Gomorra” (1:9).
  Jesaja påstod att det fanns en orsak till att Jerusalem inte hade gått under som resten av Juda hade gjort, när assyrierna anfallit. Det avgörande var att det fanns en kvarleva (rest) i Jerusalem. Det fanns några sanna troende i staden tillsammans med profeten Jesaja. Hade inte kvarlevan funnits så skulle Jerusalem också ha utplånats som Sodom en gång utplånades. När Abraham bad för Sodom, där Lot bodde, så lovade Gud att Sodom inte skulle utplånas om det fanns tio rättfärdiga i staden (1Mos 18:32). Paulus citerade Jesaja 1:9, när han talade om den judiska kvarlevan, som i nytestamentlig tid trodde på Jesus Kristus (Rom 9:27-29).

En av de möjliga platserna för Gomorra, vid Döda havet. Man har hittat sot, höghaltigt svavel inkapslat i stenar mm.

- **Folket var religiöst men inte med hjärtat (1:10-31)**
  De utförde de religiösa riterna men levde i synd. Gud avskydde ett sådant dubbelliv. Han beskrev ingående synden i Jerusalem. Det handlade bland annat om eliten som förtryckte de svaga på olika sätt. Han beskrev även vad han förväntade sig av folket så att de skulle kallas ”rättfärdighetens stad” (1:26-27). Samtidigt fanns en genuin inbjudan till full försoning med Gud där folket erbjöds förlåtelse om de var villiga att vända om från synden till Gud (1:16-20)

b. Guds vision för Jerusalem och Guds dom (2:1-5:30)

- **Profetia om Jerusalem i den yttersta tiden (2:1-5)**
  Dessa verser är nästan identiska med Mika 4:1-5. Jesaja gör anspråk på att han fick denna uppenbarelse (2:1).
  Jerusalem och templet beskrevs som ett centrum. Alla hednafolk skulle strömma dit för att möta Israels Gud och lära sig Guds ord, som utgick härifrån. Gud skulle skapa ett fredsrike och döma mellan hednafolken.

Dessa fantastiska verser liknar det vi läser i Trösteboken om det framtida Jerusalem (Jes 60).

- **Guds domar över landet på Herrens dag (2:6-4:1)**
  Jesaja talade om att avguderiet var utbrett i landet. Gud skulle döma sitt folk på Herrens dag, så att avgudarna skulle försvinna (2:17). Domen över Juda och Jerusalem beskrevs ur olika aspekter.

- **Gud skulle rena sin kvarleva (4:2-6)**
  Jesaja sa att ”Herrens telning” skulle bli upphöjd av de troende. På flera ställen i Bibeln syftar ”telningen” på Messias (Jes 11:1-10, Jer 23:5-6). Herren skulle rena sin kvarleva.

- **En sång om Jerusalem (5:1-7)**
  Scenariot i sången liknar Jesus liknelse om vingården (Matt 21:33-46). Sången var en sorgesång över en vingård som borde bära äkta druvor, men som bar vilda druvor (5:4). Därför skulle Gud bryta ner murarna och ödelägga vingården. Guds dom skulle komma p.g.a. all synd och ondska i Jerusalem (5:5-6). Sången förebådade stadens, men också hela Israels, undergång (5:7).

Utgrävningar vid Davids stad i Jerusalem. Murarna fanns på Jesajas tid.

- **Dom på grund av synd (5:8-30)**
  Jesaja förkunnade dom över Jerusalem och Juda. Till slut skulle folket föras bort i fångenskap (5:13). Avsnittet innehåller flera verop över ondskan. De kallade gott för ont och gjorde mörkret till ljus (5:20). Gud skulle döma folket genom hednafolken och man förstår att det handlade om en invasion (5:26).

c. Profetens kallelse (6:1-13)

Jesajas berömda kallelse till profet var dramatisk. Han daterade den till det år kung Ussia dog, det vill säga 740 f.Kr. (6:1). Det är möjligt att Jesaja var präst och att han gått in i templet för att tända rökelsen, som gjordes varje dag. Scenen är i alla fall satt till det rum i templet som kallades ”det heliga”. Samtidigt verkade det som om rummet som kallades ”det allra heligaste” var med i uppenbarelsen. Locket på arken kallades nådastolen och den skulle vara en bild på Guds tron i himlen. På locket stod två keruber med vingar som delvis överskylde nådastolen (Hebr 9:1-5). I uppenbarelsen såg Jesaja allt, även Herren på sin tron. Templet var byggt med tabernaklet som förebild.

TABERNAKLETS FUNKTION

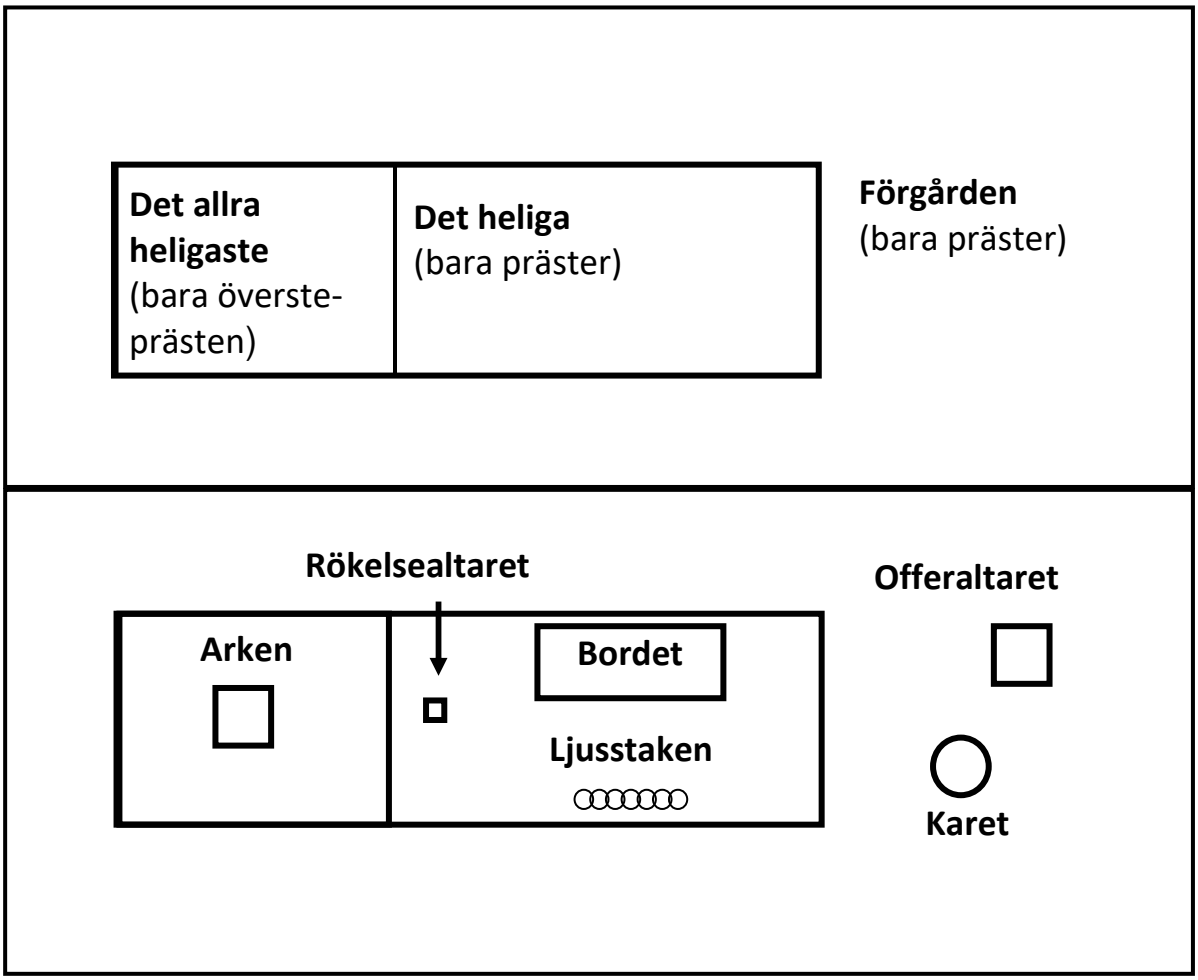

- **Herren uppenbarade sig för Jesaja (6:1-7)**
  Jesaja såg Herren på en upphöjd tron. Herren uppfyllde templet med sitt mantelsläp, samtidigt som allt skakade och templet fylldes av rökelse. Serafer med sex vingar var ovanför Herren. Seraferna flög med två vingar och skylde fötter och ansikte med de andra vingarna, för den helige på tronen. Seraferna ropade till varandra*: "Helig, helig, helig är Herren Sebaot! Hela jorden är full av hans härlighet."* (6:3). Denna proklamation är sann även idag, vare sig jag uppfattar det eller inte. Inför den helige på tronen upplevde Jesaja sin egen synd. Han kände att han hade orena läppar och han visste att ingen kunde se Gud och leva (2Mos 33:19-20), ändå såg han Herren (6:5). En av seraferna flög fram till Jesaja med ett glödande kol från rökelsealtaret och rörde vid hans läppar med orden: *"När detta har rört vid dina läppar är din skuld borttagen och din synd försonad."* (6:7). Med andra ord så var han redo att se, höra och tala med den helige på tronen och i slutändan tala Guds ord till sin samtid.

- **Herrens generella kallelse till Jesaja (6:8)**
  Herrens fråga var generell men gensvaret var personligt: *”Och jag hörde Herrens röst. Han sade: "Vem ska jag sända? Och vem vill vara vår budbärare?" Då sade jag: "Här är jag, sänd mig!"* (6:8).

- **Jesaja fick veta sitt uppdrag och resultatet av tjänsten (6:9-13)**
  Jesaja skulle förmedla Guds ord men åhörarna var döva och blinda. De skulle inte höra, inte förstå och inte vända om från sin synd. Detta med att höra, se och förstå är ett tema genom hela boken. Jesaja och ”kvarlevan” såg, hörde och förstod, men inte folket.
  Jesaja frågade hur länge detta bedrövliga tillstånd skulle vara och han fick veta att det skulle bestå ända tills landet var ödelagt och folket var bortfört till ett annat land. Allt som skulle vara kvar efter katastrofen var en stubbe. Med i den stubben fanns en helig säd som en dag skulle skjuta skott.
  Här kan vi se hela budskapet i Jesajas bok, även budskapet i Trösteboken (Jes 40-66).

d. Hotet från Aram och Israel och Guds dom (7:1-10:4)

Aram, med Damaskus som huvudstad och Israel, med Samaria som huvudstad, ingick en allians år 735 f.Kr, för att angripa Juda och tillsätta en egen kung i Jerusalem (7:4-6). Situationen i Juda var akut, men Herren skulle se till att Aram och Israel skulle bli utplånade av Assyrien.

- **Herrens lugnande besked till kung Ahas av Juda (7:1-9)**
  Herren lovade att invasionen skulle misslyckas. Både Damaskus och Samaria skulle falla inom kort (7:7-9). Damaskus intogs av assyrierna 732 f.Kr, bara tre år senare. Arams kung Resin blev avrättad (2Kon 16:9). Norra delen av Israel intogs också 732 f.Kr och folket fördes bort i fångenskap till Assyrien. Israels kung Peka dödades i en sammansvärjning (2Kon 15:29-30). Resten av Israel blev skattepliktigt till Assyrien. Samaria föll slutgiltigt 722 f.Kr. och Israel fördes bort i fångenskap till Assyrien (2Kon 17:4-6). Israel upphörde därmed som nation.

Samaria föll 722 f.Kr.

- **Immanuelstecknet gavs åt kung Ahas (7:10-25)**

Herren sa till kung Ahas att dessa fantastiska löften, om hans dom mot Aram och Israel, verkligen skulle inträffa. Han uppmanade Ahas att be om ett tecken så att han skulle kunna vara säker. Men Ahas ville inte be om något tecken. Då sa Jesaja att Herren skulle ge ett eget tecken: *”Därför ska Herren själv ge er ett tecken: Se, jungfrun ska bli havande och föda en son, och hon ska ge honom namnet Immanuel.”* (7:14). Matteus citerade denna vers som en kommentar till Jesus födelse genom jungfru Maria (Matt 1:23). Han angav samtidigt betydelsen av Immanuel, nämligen: *”Gud med oss”*, vilket Jesus verkligen är. Samtidigt ser vi av sammanhanget i Jesaja att profetian hade en lokal uppfyllelse inom tre år. Profetian var ett tecken till kung Ahas och Gud sa: *”För innan pojken förstår att förkasta det onda och välja det goda, ska landet vars båda kungar du fruktar vara övergivet”* (7:16). Herren skulle nämligen se till att Assyrien skulle anfalla Aram och Israel, vilket var precis vad som hände (7:20). Både Aram och Israel skulle förstöras.

- **Herren gav ytterligare profetior mot Aram och Israel (8:1-4)**
  Herren sa till Jesaja att skriva *”Maher-shalal Hash-bas”* (snart rov strax byte) på en tavla. Dessutom skulle Jesaja ge sin son det namnet. Återigen kom det förbluffande löftet om en dom över Aram och Israel: *”För innan pojken kan säga far och mor ska man bära bort skatterna från Damaskus och bytet från Samaria till kungen i Assyrien."* (8:4).

- **Herren varnade Israel och Juda för Assyrien (8:5-10)**
  Israel, som tillsammans med Aram, skulle angripa Juda varnades. De föraktade Siloas vatten som kom från Gihonkällan i Jerusalem. Men Gud varnade dem för att han snart skulle låta Assyrien tränga in i hela Israel (732 och 722 f.Kr.). Men sedan skulle de även svämma över Juda som en störtflod, ända upp till halsen (8:8). Det var 701 f.Kr. som Assyrien intog i stort sett hela Juda, förutom Jerusalem.

Hiskias tunnel vid Gihonkällan.

- **Guds lösning var att vända om till honom (8:11-22)**
  Profeten varnades för att vandra på Judas folks väg. Jesaja skulle istället *”hålla Herren Sebaot helig…”* och veta om Herren: *”Han ska vara en helgedom…”* (8:13-14). Troligen menas att Herren skulle vara som en fristad. Men detta gällde inte bara Jesaja, utan även *”lärjungarna”* och *”barnen”* (8:16-18), det vill säga ”kvarlevan”, den troende gruppen kring profeten Jesaja.

De som inte hade vänt om fick veta om Herren: *”Men för Israels båda hus ska han vara en stötesten och en klippa till fall, och för Jerusalems invånare en snara och en fälla. Många av dem ska snubbla, falla och krossas, snärjas och fångas.”* (8:14-15). Här ser vi den uppdelning, mellan de sanna troende och icke-troende, som återkommer genom Jesajas bok. Jesus hänvisade till just denna text i sin konfrontation med prästerskapet och de laglärda (Luk 20:17-19). Han lät avsnittet om stötestenen syfta på honom själv. Hebreerbrevets författare ansåg att *”jag och barnen”* syftade på Jesus Guds son och på Guds barn (8:18, Hebr 2:13-18). Eftersom Jesus använde textavsnittet på sig själv tyder allt på att hela avsnittet ansågs vara messianskt, för nästa avsnitt är definitivt det.

- **Guds löften om Messias den kommande kungen (9:1-7)**
  Ett ljus skulle en dag skina i mörkret. Ljuset skulle komma från Sebulons och Naftalis stamområden och där låg Nasaret. Där låg också Kapernaum och de platser där Jesus började sin verksamhet.

Från Nasaret mot berget Tabor.

  Gud skulle bryta sönder det ok och de bördor som tyngde folket, som han gjort på Gideons tid, när midjaniterna plågade landet (Dom 6-8). Istället skulle Gud skapa ett fredsrike. Men hur skulle Gud göra detta? Jo, genom en person som skulle födas. Vi förstår att det var han som var ljuset i mörkret (9:1-2). Denna person skulle vara både människa och Gud. Han skulle komma från Davids ätt och regera på en evig tron: *”För ett barn blir oss fött, en son blir oss given. På hans axlar vilar herradömet, och hans namn är: Under, Rådgivare, Mäktig Gud, Evig Far, Fridsfurste. Så ska herradömet bli stort och friden utan slut över Davids tron och hans rike. Det ska befästas och stödjas med rätt och rättfärdighet från nu och till evig tid. Herren Sebaots lidelse ska göra detta.”* (9:6-7).
  När ängeln Gabriel kom till jungfru Maria och berättade om den son hon skulle föda, så återgav han delar av denna profetia (Luk 1:30-33).

- **Herrens vrede och kommande dom över Israel (9:8-10:4)**
  Israel, det norra riket ville inte vända om från sin synd, som även profeterna Amos, Hosea och Mika hade sagt. Guds vrede var över folket och en övermäktig fiende skulle komma över dem och det är uppenbart att Herrens dom skulle komma genom Assyrien. Det skedde mellan 732-722 när riket gick under och folket fördes bort i fångenskap till Assyrien.

e. Guds dom över Assyrien (10:5-10:34)

En kopia av en relief som har suttit i Sanheribs palats i Nineve. Den beskriver hur Lakish i Juda intogs år 701 f.Kr. Lakish, som låg söder om Jerusalem, var Judas andra stad. Utgrävningar har bekräftat att striden var mycket våldsam.

När Assyrien hade stora framgångar på slagfältet och la många folk under sig så blev landet högmodigt. De satte sig upp mot Herren själv (10:15). Detta kan mycket väl syfta på när den assyriske kungen Sanherib, invaderade Juda och belägrade Jerusalem 701 f.Kr. Upplösningen av dramat avslutades med att Herrens ängel dödade 185 000 man ur den assyriska armen under en enda natt (Jes 37:36-38). Man har spekulerat i vad som kan ha hänt. Jesaja nämnde något som kan tyda på sjukdom med hög feber (10:16-19). Detta kan ge en fingervisning om vad som faktiskt hände med den assyriska armen utanför Jerusalems murar. Gud räddade sin kvarleva (rest) från Assyriens invasion (10:20-25). Vi kan läsa om denna invasion i Jes 37. Kung Hiskia blev förtvivlad och utgöt sitt hjärta inför Herren, som svarade kungen genom Jesaja (Jes 37:21-35). Sanherib återvände till sin huvudstad Nineve och där mördades han ett antal år senare av ett par av sina söner (Jes 37:38).

f. Guds rike genom Messias (11:1-12:6)

- **Gud skulle skapa ett fredsrike (11:1-16)**

Ett olivträd i Israel som skjuter skott.

Gud hade lovat David att hans tron och hans ätt skulle bestå för evigt (2Sam 7:16). Men här läser vi om Ishais avhuggna stam (11:1). Ishai var Davids pappa och alla kungar i Juda bildade ett stamträd. Det var det trädet som var avhugget och kvar fanns bara en stubbe. Detta innebär att Juda måste ha

fallit och att det inte fanns något kungarike kvar och vi ser senare i boken att fångenskap i Babel väntade Juda (39:3-8).
Men stubben skulle en dag skjuta skott (11:1). En son av David skulle träda fram och Herrens Ande skulle vila över honom (11:2). Han skulle skapa ett rättfärdigt rike som liknade själva paradiset (11:3-8). Synden skulle vara utplånad och alla i detta fantastiska rike skulle känna Gud (11:9). Till och med hednafolken skulle följa denne son av David, det vill säga Messias (11:10). Kvarlevan (en rest) skulle församlas till detta rike från olika länder (11:11-16).

Vi förstår att det rike som beskrevs här måste vara Guds rike, som Jesus Kristus så ofta talade om, och att det är han som är kungen i detta rike. Jag och många med mig vill koppla ihop den eviga kungen i kapitel nio med Ishais rotskott i kapitel elva. Jag tror att kapitlen handlar om samma person, nämligen Messias.

- **Guds folks lovsång över hans frälsning (12:1-6)**
  Hela avsnittet avslutades i jubel och tacksägelse över Guds frälsning. Helt klart var detta baserat på det Gud skulle göra genom Davids son, Messias (11:1-16). Detta skulle dessutom förkunnas bland hednafolken, som ett missionsbudskap för hela jorden: *Med fröjd ska ni ösa vatten ur frälsningens källor. På den dagen ska ni säga: "Tacka Herren, åkalla hans namn, gör hans gärningar kända bland folken. Förkunna att hans namn är upphöjt. Lovsjung Herren, för han har gjort härliga ting. Låt det bli känt över hela jorden."* (12:3-5).

2. Profetior om folken (Jes 13-27)

a. Profetia om Babel (13:1-14:23)

Babel, som låg i dagens Irak, var under Jesajas livstid en del av det assyriska imperiet.

- **Herrens dag skulle komma med dom över Babel (13:1-22)**
  Gud skulle använda mederna för att angripa Babel (13:17). Mederna var ett folk i västra delen av dagens Iran och de deltog tillsammans med perser när Babel intogs 539 f.Kr. (Jer 51:11, Daniel 5:24-31). Helt klart beskrivs Babel som en stormakt. Själva staden Babel skulle raseras i grunden: *"Med Babel,*

Babels ruiner ligger bredvid floden Eufrat (sett från Google Earth).

rikenas krona, kaldeernas vackra stolthet, ska det gå som när Gud ödelade Sodom och Gomorra. Aldrig mer ska det bli bebyggt, från släkte till släkte ska det ligga obebott. Ingen arab ska där slå upp sitt tält, ingen herde slå läger med sin hjord." (13:19-20). Detta var en mycket märklig profetia. Idag kan man se de gamla ruinerna. En del av staden har restaurerats för turister, för att ge en uppfattning om hur Babel såg ut, men inga bor på själva platsen. Runt ruinstaden finns enkelt jordbruk.

- **Sorgesång över Babel (14:1-23)**
  Gud skulle åter låta hela Israel få bo i sitt land men över Babel skulle de sjunga en sorgesång. Babel beskrevs som en förtryckande nation som med grymhet slog de andra folken (14:4-6). Hela jorden uttryckte tacksamhet att Babel var besegrat (14:7). Babel beskrevs som en strålande stjärna som fallit från himlen. Babel var högmodigt och förhävde sig mot Gud men störtats ner i dödsriket (14:12-15). Många har velat se en likhet i detta avsnitt med Lucifer, djävulen, som förhävde sig mot Gud och störtades ner (Upp 12:7-11, Luk 10:18). Återigen bekräftades att Babel skulle raseras i grunden (14:22-23).

- **Babel skulle förgöras av meder och elamiter (21:1-10)**
  Jesaja uttalade ännu en profetia att Babel skulle falla och avgudabilderna skulle slås till marken (21:9). Meder och elamiter, som var bosatta i dagens Iran, utpekades som angripare (21:2). Det var dessa folk som tillsammans med perserna besegrade Babel 539 f.Kr. och som resulterade i det persiska storriket.

b. Assyrien skulle krossas (14:24-27, 30:27-33, 33:1)

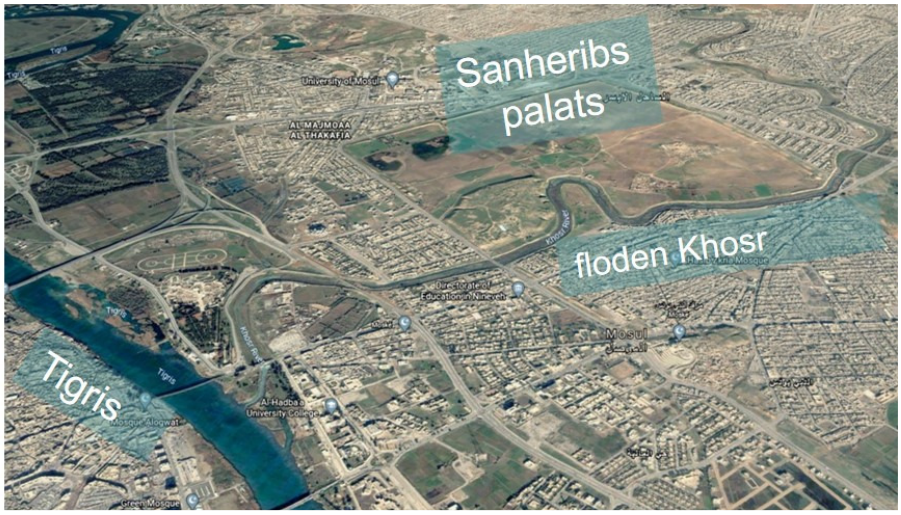

Nineve låg vid dagens Mosul i Irak. Enligt Jonas bok var staden tre dagsresor lång (Jona 3:3). Den fanns på båda sidor om floden Khosr och sträckte sig ner till Tigris. Man har funnit ruiner från bland andra Sanheribs Palats, den kung som invaderade Juda 701 f.Kr.

Assyrien var ett mäktigt rike, men det skulle krossas. Nineve föll 612 f.Kr. Assyrien föll slutgiltigt 609 f.Kr, när Babel besegrade dem och satte upp det babyloniska imperiet.

c. Profetia om Filisteen (14:28-32)

Profetian var daterad till det år när kung Ahas dog, det vill säga 715 f.Kr. Filisteerna skulle besegras i grunden av en fiende som skulle komma från norr (14:31) och assyrierna härjade deras land 720, 712 och 701 f.Kr. Babels kung Nebukadnessar var den som slutgiltigt utplånade Filisteen som stat år 588 f.Kr.

d. Profetia om Moab (15:1-16:13)

Plötsligt skulle Moab invaderas och sorgesångerna skulle ljuda i hela landet (15:8). Tydligen skulle ganska många flyktingar ta sig in i Juda och judarna uppmanades att ta väl hand om dem (16:1-5).

e. Damaskus och Israel skulle straffas (17:1-14)

Här upprepades Guds dom över Aram och Israel. Damaskus skulle förstöras och troligen avsågs Assyriens invasion år 732 f.Kr. (17:1-3). Samma katastrof skulle drabba Israel på grund av avguderi (17:7-8).

f. Profetior om Nubien och Egypten (18:1-20:6)

- **Svar till budbärare från Nubien (18:1-7)**
  Nubierna bor fortfarande längs Nilen i södra Egypten och norra Sudan. Nubierna styrde över Egypten från c:a 710 f.Kr. Jesaja beskrev dem som resliga med glänsande hy. De hade tydligen sänt budbärare med papyrusbåtar, troligen över Röda havet till dagens Eilat (18:2). De uppmanades att resa hem igen men det skulle komma en dag när nubierna skulle få bära fram gåvor till Herren (18:7). Kanske den etiopiske hovmannen kände till denna text. Han läste ju Jesaja när Filippus mötte honom (Apg 8:26-39)

- **Profetia om Egypten (19:1-25)**
  Herren skulle se till att det blev inbördeskrig i Egypten (19:2). Under andra delen av 700-talet f.Kr. splittrades Egypten upp under olika faraoner. Det gick dåligt för landet under denna period: *”Soans furstar har blivit dårar, Memfis furstar är bedragna, de*

Målning med egyptier från faraonisk tid.

som var hörnstenar i Egyptens stammar har vilselett det. Herren har utgjutit en förvirringens ande bland dem så att de vilseleder Egypten i allt det gör, likt en berusad som raglar i sina spyor." (19:13-14). Landet enades till slut under nubiern Shabaka på 710-talet f.Kr. Jesaja bar fram en märklig profetia att Juda en dag skulle bli en skräck för egyptierna och att fem städer i Egypten skulle tala Kanaans språk (19:17-18). Jeremia nämnde fyra platser i Egypten där det fanns judiska bosättningar (Jer 44:1). En dag skulle egyptierna lära känna Herren (19:21). Det skulle till och med gå en banad väg från Egypten till Assyrien via Israel och det skulle vara ett förbund mellan de tre länderna (19:23-24).
När vi bodde i Egypten under tretton år på 70-80 talet så var många koptiska kristna medvetna om dessa löften. En del menade att detta låg i framtiden, medan andra menade att detta hade uppfyllts under den långa period de egyptiska och assyriska folken varit kristna.

- **Egypten och Nubien skulle intas av Assyrien (20:1-6)**
  En profetia som kan dateras till 712 f.Kr. var riktad till både Egypten och Nubien. Profeten Jesaja blev uppmanad att göra en profetisk handling. Han skulle gå naken i tre år (!) för att på så sätt åskådliggöra hur assyrierna skulle tvinga egyptier och nubier att marschera nakna till fångenskap i Assyrien. Hur kan vi förstå detta? Profeten uttalade en profetia i Jerusalem som var ämnad för Egypten. I stort sett ingen i Egypten skulle ha noterat detta. Men om profeten gick omkring i tre år, på samma skamliga sätt som en fånge och blivande slav tvingades marschera, då skulle ryktet nå ända till Egypten. Assyrierna intog Egypten 671 f.Kr. och man krossade även det nubiska riket.

g. Profetia om Edom (21:11-12)

Edom låg sydost om Döda havet och kallades ofta för Seir. Väktarna ropade i gryningen, men det var fortfarande beckmörkt. Den exakta betydelsen av denna korta profetia är oklar för mig, men man förstår ändå att den handlade om en slags dom.

h. Profetia om norra Arabien (21:13-17)

Profetian handlade om hur dessa folk gav törstande flyktingar vatten vid sina oaser. Men även dessa områden skulle härjas inom kort av Assyrien.

i. Profetia om Jerusalem (22:1-25)

Assyrierna hade trängt in i landet 701 f.Kr. och börjat inta flera städer. Många furstar hade tagits till fånga (22:3). Jerusalem var hotat, men

samtidigt beskrevs Jerusalem som en sorglös stad (22:2). Herren kallade invånarna till omvändelse (22:12). Många insåg inte allvaret: *”Men i stället blev det munterhet och glädje. Ni dödar oxar och slaktar får, ni äter kött och dricker vin: "Låt oss äta och dricka, för i morgon dör vi."* (22:13).

Jesaja beskrev hur överförvaltaren Shebna skulle degraderas från sin tjänst. Han hade låtit hugga ut en dyrbar grav åt sig med en inskription som faktiskt hittats i Kidrondalen i Jerusalem (22:16). Herren skulle se till att Eljakim fick tjänsten som överförvaltare istället (22:19-20). När assyrierna belägrade Jerusalem så sköttes förhandlingarna av överförvaltaren Eljakim. Shebna var då skrivare (36:3, 22).

Gravar i Kidrondalen är uthuggna ur berget och är ofta en del av privata hus

j. Profetia om Tyros och Sidon (23:1-18)

Tyros och Sidon var kuststäder i dagens södra Libanon. Befolkningen var ursprungligen fenicier, som befolkade öarna i Medelhavet. Tyros och Sidon var rika städer. De hade en stor flotta och bedrev handel med många länder. Tyros var speciell eftersom en del av staden låg på en ö och var befäst med höga murar. Om de blev attackerade kunde de fly till östaden och försvara sig med sin flotta. Assyrierna lyckades aldrig ta den delen av Tyros. Däremot gick det sämre för Sidon (23:12). Båda städerna skulle lida nederlag och förlora mycket av sin handel. Tyros fick veta att man efter 70 år skulle få bedriva handel som vanligt igen (23:15-17).

k. Dom över jorden men nåd över kvarlevan (24:1-27:13)

- **Gud ska döma världen (24:1-23)**

  Efter att alla folk och länder i hela regionen hade fått sina profetior, så riktades nu fokus mot hela världen. Den anledning som gavs för Guds domar över jordens alla folk var synden: *”Jorden har blivit orenad under sina invånare, för de har överträtt Guds undervisning, kränkt lagarna och brutit det eviga förbundet.”* (24:5). Städerna var öde (24:10-12). Ingen kunde komma undan domen (24:17-18). Det skulle bli jordbävningar (24:19-20). Hela universum drogs med i domen även himlakroppar och den osynliga världen (24:21-23). Denna text liknar den slutliga domen som vi kan läsa om i Uppenbarelseboken.

- **Herren tackades för räddning av kvarlevan och folken (25:1-12)**

Herren prisades för att de befästa städerna blivit ruiner (25:2), samtidigt som Herren var ett skydd för den svage (25:4-5). Gud skulle inbjuda sitt eget folk och alla andra folk, till en fest i Jerusalem. Han skulle erbjuda frälsning. Han skulle till och med utplåna döden och torka deras tårar (25:6-9). Dessa teman återfinns i Uppenbarelseboken (Upp 7:13-17, 20:14-15).

- **Kvarlevan lovade Gud i Jerusalem (26:1-21)**
  I Juda skulle man stämma upp en lovsång för att Jerusalem var välsignat. Ett rättfärdigt folk fick tåga in i staden. Det handlade om de troende, kvarlevan, som förtröstade på Herren för evigt (26:1-6). Herren gjorde de rättfärdigas stig jämn. Detta fick återklang senare i boken (26:7-8, 35:8, 57:14-19). De troende väntade och längtade efter Herrens rättvisa domar (26:9-14), samtidigt som de icke-troende inte såg och inte förstod Guds handlande (26:11). Kvarlevan skulle få uppleva en uppståndelse från de döda (26:19). Detta kan mycket väl syfta på den frälsning och befrielse som vi finner i Trösteboken (40-66). Slutligen uppmanades kvarlevan att gå in i sina hus och gömma sig tills Herrens vrede dragit förbi (26:20-21). Temat tycks komma från den första påsken, när Herrens ängel som slog allt förstfött i Egypten gick förbi israelernas hus. Vårt ord påsk kommer från hebreiska ”pesakh”, som betyder ”att gå förbi”.

Dessa murar vid Davids stad stod här under Jesajas tid.

- **Israels framtida hopp (27:1-13)**
  Israel var utplånat som nation. Folket hade förts bort i fångenskap till Assyrien, men landet skulle återuppstå*: ”I kommande dagar ska Jakob slå rot, Israel grönska och blomstra. De ska fylla hela världen med frukt.”* (27:6). Nu skulle allt avguderi vara avskaffat (27:9). Detta gällde hela folket och alla stammar. Jerusalem låg öde, men folket skulle församlas från de platser dit de fördrivits. De skulle komma tillbaka för att tillbe Herren i Jerusalem (27:12-13).

3. Befrielsen kommer från Herren (Jes 28-35)

Den här avdelningen i boken är riktad till Jerusalem men den börjar med Israels misstag. Israel gick under 722 f.Kr. och folket fördes bort i fångenskap till Assyrien.

a. Verop över Samaria (28:1-29)

Elfenben från Samaria som föreställer en bevingad sfinx

- **Ledarskapet beskrevs som berusade (28:1-8)**
  Samaria var huvudstaden i Israel, det norra riket. Deras befolkning beskrevs som berusade av vin (28:1, 3). Även deras präster och profeter beskrevs som gravt berusade (28:7-8).

- **Ingen i ledarskapet tog emot Guds ord (28:9-13)**
  I enlighet med temat i boken så tog de inte emot Herrens ord. Det var obegripligt för dem: *”För det är bud på bud, bud på bud, ljud på ljud, ljud på ljud, lite här, lite där!"* (28:13).

- **De hade ingått ett förbund med döden (28:14-22)**
  Ledarskapet hade ingått ett förbund med döden i hopp om att det skulle skydda dem från katastrofen (28:15, 18). Men Herren sa att detta inte skulle hjälpa dem på något sätt. Guds dom var redan beslutad.

- **Det fanns vishet i Herrens undervisning (28:23-29)**
  Precis som det fanns visdom i hur man skötte sin trädgård och sitt jordbruk, så fanns det stor vishet i Herrens råd (28:29).

b. Herren var folkets enda hopp (29:1-30:26)

- **Situationen inför belägringen av Jerusalem (29:1-16)**
  Situationen var allvarlig. Snart skulle Jerusalem belägras (29:3). Mycket tyder på att tidpunkten för denna profetia var strax innan Assyriens invasion 701 f.Kr. Fiendearmén som skulle komma var så stor att den inte kunde räknas (29:5). Trots det skulle belägringen av Jerusalem misslyckas (29:7-10). De falska profeterna i Jerusalem var förblindade. Herrens ord var dolt för dem (29:10-12). Folket var skenheligt (29:13). De levde i synd och hoppades att ingen såg, men Gud visste om allt (29:15-16).

- **För kvarlevans skull skulle staden bevaras (29:17-24)**
  Kvarlevan var de som vänt om till Herren. De hörde och förstod Guds ord genom profeten Jesaja. Temat för boken om att se, förstå och höra blev viktigt: *”Den dagen ska de döva höra bokens ord och de blindas ögon se ur dunkel och mörker. De ödmjuka ska få allt större glädje i Herren, de fattigaste bland människor ska fröjda sig i Israels*

Helige." (29:18-19). Däremot fick de som inte ville vända sig bort från synden höra att de skulle utrotas (29:20-21). De troende skulle hålla Israels Gud helig och därmed få insikt i Guds undervisning (29:22-24).

- **Egypten skulle inte hjälpa dem mot Assyrien (30:1-18)**
  Herren förebrådde dem för att de skickade dyrbara gåvor till Egypten i ett försök att köpa deras beskydd mot en assyrisk invasion. Herren sa åt Jesaja att skriva ner profetian mot stöd från Egypten på en tavla, som var beständig. Folket ville inte höra Herrens ord. De ville istället höra något smickrande och något som var politiskt korrekt (30:10). De skulle inte söka allians med Egypten utan istället söka Herren: *"För så säger Herren Gud, Israels Helige: "Om ni vänder om och är stilla blir ni frälsta. Genom stillhet och tillit blir ni starka." Men ni vill inte."* (30:15). De som sökte honom skulle få nåd och barmhärtighet (30:18).

- **Herren skulle välsigna sin kvarleva (30:19-26)**
  De skulle få bönesvar. De skulle få insikt i Guds ord. De skulle få höra hans röst som visade vilken väg de skulle gå (30:19-21). De skulle göra sig av med alla avgudar. Herren skulle välsigna deras jordbruk och deras boskap. Gud skulle komma med sitt ljus och han skulle hela deras sår.

c. Profetia om Assyrien (30:27-33)

Gud skulle döma Assyrien en dag. Det skulle bli en orsak till glädje och lovsång hos Guds folk.

d. Bara Herren kunde rädda folket (31:1-9)

- **Egypten kunde inte hjälpa Guds folk (31:1-3)**
  Gud förebrådde dem igen för att de sökt hjälp från Egypten men inte från honom.

- **Herren lovade att beskydda Jerusalem (31:4-9)**
  Herren skulle beskydda Jerusalem. Assyrierna skulle fly men inte genom människors svärd (31:4-9). Detta syftade på vad som sedan hände när Herrens ängel slog 185 000 man vid Jerusalems murar under en enda natt (Jes 37:36-38).

e. Ett rättfärdigt rike och en rättfärdig kung (32:1-33:24)

Herren gav sitt folk en vision av hur det skulle kunna vara, om de bara vände om från synden och satte honom först.

- **En rättfärdig kung eller en dåre (32:1-8)**
  Gud beskrev skillnaden mellan att ledas av en rättfärdig man eller av en dåre. Kontrasten var slående. Temat med en god kung återupprepades (33:17) och slutligen var kungen Herren själv (33:22). Resultatet av en sådan kung skulle innebära att bokens tema med att se, höra och förstå skulle uppfyllas: *”De som har ögon att se med ska inte vara förblindade, de som har öron att höra med ska lyssna. De obetänksammas hjärtan ska förstå kunskap, och de stammandes tunga ska tala flytande och klart.”* (32:3-4).

- **Dom över högmod men upprättelse för kvarlevan (32:9-20)**
  Alla som levde i självgodhet och högmod behövde ödmjuka sig inför Herren, annars skulle domen komma i form av missväxt och elände. Men om de vände om till Herren skulle han utgjuta sin Ande till obeskrivlig välsignelse över folket och landet (32:15-20).

- **Assyrien skulle dömas men Jerusalem räddas (33:1-24)**
  När assyrierna härjat klart skulle de själva bli härjade. Babylonierna intog huvudstaden Nineve 612 f.Kr. och det slutliga slaget stod i dagens södra Turkiet år 609 f.Kr, och det assyriska imperiet upphörde.
  Folket uppmanades att fokusera på Gud och be*: ”Herre, förbarma dig över oss, vi hoppas på dig. Bli du vår arm var morgon, vår frälsning i nödens tid.”* (33:2). Gud skulle då vara folkets framtids säkra grund. Herren beskrev vad det innebar att följa honom (33:15-16). Folket skulle dessutom bli befriat från Assyriens skatteok som de plågades under (33:17-19). Jerusalem skulle bli en rättfärdig stad: ”*för Herren är vår domare, Herren är vår lagstiftare, Herren är vår kung. Han är den som frälser oss.”* (33:22).

f. Profetia mot alla folk samt Edom (34:1-17)

Gud skulle ta itu med alla folk, inget skulle undgå hans dom. Profetian mot Edom innebar att landet skulle bli öde och en plats för ökenväxter och ökendjur. Om man besöker Edoms gamla huvudstad Petra idag, så är det en vacker ruinstad för turister.

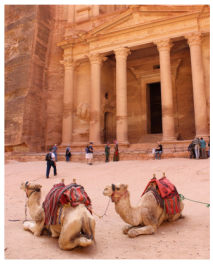
Dagens Petra

g. Guds återlösta folk skulle vandra på hans väg (35:1-10)

Återigen kom underbara löften till kvarlevan, de som valt att vandra med Herren. Hela löfteslandet skulle jubla. De skulle få se Guds härlighet. Gud skulle vara närvarande. Bokens tema skulle uppfyllas:

”Då ska de blindas ögon öppnas och de dövas öron upplåtas. Den lame ska hoppa som en hjort, den stummes tunga ska jubla, för vatten ska bryta fram i öknen, strömmar på hedmarken.” (35:5-6). Vi hör här ett eko av Jesus ord till Johannes döparen (Luk 7:22-23). Det skulle finnas en banad väg som enbart kvarlevan fick vandra på. De skulle få återvända till Jerusalem med jubel och evig glädje (35:10). Dessa fantastiska löften knöt också an till nästa del av boken, den historiska, som förberedde för fångenskapsperioden i Babel och befrielse därifrån.

B. Historisk del samt bakgrund till Babel (Jes 36-39)

Dessa fyra kapitel har stora likheter med 2 Kon 18:13-20:19.

1. Assyrien belägrade Jerusalem (36:1-37:38)

a. Utmaning och hån (36:1-22)

Assyriens kung Sanherib, invaderade Juda 701 f.Kr. Enligt assyriska källor intogs 46 städer i Juda. De belägrade och intog Lakish, en befäst stad söder om Jerusalem. Den räknades som Judas näst starkaste fäste efter Jerusalem: *”I kung Hiskias fjortonde regeringsår (dvs 701 f.Kr) drog Assyriens kung Sanherib upp och angrep alla befästa städer i Juda och intog dem. Från Lakish skickade han Rab-Shake med en stor här till Jerusalem mot kung Hiskia.”* (36:1-2). Rab-Shake hade som mål att övertala Jerusalems ledarskap och befolkning att ge upp utan strid. Han utmanade och hånade även Israels Gud. Han påpekade att ingen av de andra folkens gudar hade kunnat rädda dem från Assyriens kung. Rab-Shake sa: *”Låt inte Hiskia få er att förtrösta på Herren när han säger: Herren kommer att rädda oss, och denna stad ska inte ges i den assyriske kungens hand.”* (36:15).

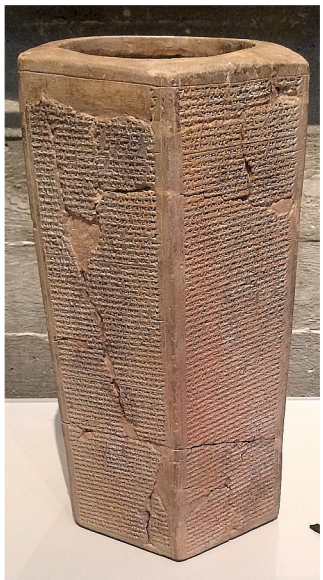

Sanheribs stele från Nineve från 691 f.Kr. Han skröt över att han tagit 46 städer i Juda och att Hiskia var instängd i Jerusalem ”som en fågel i sin bur”.

b. Kung Hiskia frågade Herren genom Jesaja (37:1-13)

Hiskia ville veta vad Gud hade att säga och han kontaktade Jesaja. Herren sa till Hiskia att inte vara rädd. Sanherib skulle återvända till

sitt land utan att ha intagit Jerusalem och där skulle han dödas en dag (37:6-7).

c. Hiskias bön och Herrens svar (37:14-35)

Kung Hiskia utgöt verkligen sitt hjärta inför Herren i en desperat bön om hjälp. Han påpekade att de andra folkens gudar, som assyrierna hade intagit, inte var några riktiga gudar. Men nu hade de utmanat Jahveh själv.

Herren svarade genom profeten Jesaja att Assyriens kung Sanherib, inte skulle tillåtas att komma in i Jerusalem: *”Därför säger Herren så om Assyriens kung: Han ska inte komma in i denna stad eller skjuta någon pil ditin. Han ska inte närma sig den bakom en sköld eller kasta upp en vall mot den. Han ska vända tillbaka samma väg som han kom. Han ska inte komma in i denna stad, säger Herren, för jag ska skydda och rädda denna stad för min och min tjänare Davids skull."* (37:33-35).

d. Avslutande kommentar (37:36-38)

Herrens ängel dödade 185 000 man ur den assyriska armen under en enda natt. Sanherib återvände med resten av sin arme till Assyrien och Jerusalem blev aldrig intaget av assyrierna. Ett antal år senare dödades Sanherib av två av sina söner.

Flera historiker frågar sig idag varför Jerusalem aldrig intogs och varför Hiskia aldrig dödades. Den assyriska normen var nämligen att varje upprorisk kung skulle dödas och Hiskia var en sådan kung (2Kung 18:7). Vi ser svaret i dessa verser.

2. Hiskias sjukdom och profetian om Babel (Jes 38-39)

a. Hiskias sjukdom (38:1-8)

Efter en tid blev Hiskia allvarligt sjuk. Profeten Jesaja besökte honom och sa åt honom att förbereda sig på att dö. Men Hiskia bad till Herren och grät bittra tårar. Då sa Herren åt Jesaja att återvända med ett löfte att Hiskia skulle få femton år till. Som tecken på att detta verkligen var sant så gick ett slags solur tillbaka tio steg. Vi har ingen aning om hur detta gick till. Det kan ha varit ett lokalt fenomen som inte påverkade hela jordrotationen. På Jesajas inrådan lades en fikonkaka som plåster på en svår böld (38:21).

b. Hiskias lovsång (38:9-20)

Hiskia utgöt sitt hjärta i tacksägelse och lovsång.

c. Sändebud från Babel (39:1-8)

Kungen i Babel, Merodak-Baladan, skickade sändebud till Hiskia för att gratulera honom att han blivit frisk. Den här kungen försökte mer än en gång att frigöra Babel från Assyrien, men misslyckades. Troligen var han ute efter Hiskias stöd i kampen. Hiskia visade sändebuden alla skatter som fanns i palatset och i Herrens tempel. Guds ord kom genom Jesaja: *”Se, dagar ska komma då allt som finns i ditt hus och som dina fäder har samlat ända till denna dag ska föras bort till Babel. Ingenting ska bli kvar, säger Herren. Och man ska ta några av de söner som ska utgå från dig och som du kommer att föda, och de ska bli hovmän i den babyloniske kungens palats."* (39:6-7).

Vi ser här hur Jesajas bok på ett naturligt sätt kopplade ihop den första delen av boken med ”Trösteboken” (40-66), som förutsätter en fångenskap i Babel.

C. Babylonisk period - befrielse och hopp (Jes 40-66)

Det är viktigt att inte läsa texten kronologiskt utan mer tematiskt.

- **Jesajas boks enhet**

  Den så kallade Trösteboken (40-66) inleddes med orden*: ”Trösta, trösta mitt folk! säger er Gud.”* (40:1). För enkelhetens skull kommer jag att använda denna titel. Det är framförallt denna del av Jesajas bok som har styckats upp i olika författare. Trösteboken berör flera olika tidsperioder. Den har avsnitt som verkar komma från tiden före fångenskapen i Babel (43:22-24, 56:9-57:13, 59:1-8). Andra avsnitt tycks beröra själva fångenskapsperioden, men före Babels fall (43:14, 46:1-47:15). En del avsnitt tycks beskriva perioden efter befrielsen, när den persiske kungen Koresh till och med namnges (44:20-45:8). Dessutom finns flera eskatologiska avsnitt som berör en kommande tid av dom och härlighet. Men som jag motiverade i bakgrundsstudiet har jag valt att hålla samman Jesajas bok som en enhet.

- **Temat med att höra – se – förstå**

  Jesajas bok växlar hela tiden mellan de som inte vänt om till Herren och de sanna troende. Jag har valt att kalla den troende delen av folket för ”kvarlevan”. Den gruppen introducerade Jesaja som en huvudtanke redan i bokens inledning (1:9). Jag tänker mig att kvarlevan fanns, nästan som en församling, kring profeten. Även här i Trösteboken är tanken med kvarlevan vanlig. Brevets tema mötte vi vid profeten Jesajas kallelse (6:9-11) det vill säga detta med att höra,

se och förstå. Detta är ett genomgående tema i hela boken, även i Trösteboken. Jesaja och ”kvarlevan” såg, hörde och förstod, men det gjorde inte det övriga folket. Många av Guds underbara löften riktades till just kvarlevan.

1. Befrielse och frälsning genom tjänaren (Jes 40-57)

I detta avsnitt möter vi ”Herrens tjänare”, som ibland syftade på Israel som folk (41:8-9, 44:1-2, 44:21) och ibland på en person (42:1-9, 49:1-6, 50:4-9, 52:13-53:12). Vi borde kanske lägga till den text Jesus själv läste upp i synagogan i Nasaret (61:1-2, Luk 4:17-19). Herrens tjänare är identifierad som Jesus Kristus i NT. Detta skulle innebära att Jesus faktiskt representerade Israel inför Gud (jämför Jesaja 49:3 och 49:6). Vi är tacksamma att Jesus representerade oss, när mänskligheten försonades med Gud, genom Jesus död och uppståndelse. Vi är lite ovana vid tanken att han också representerade Israel inför Gud, men det gjorde han.

a. Herren skulle komma med tröst och försoning (40:1-11)

Jag betraktar 40:1-41:29 som en inledning av Trösteboken, där även Guds plan kan urskiljas.

- **Herren talade tröst till Jerusalem (40:1-2)**
  Herren proklamerade att tiden för Jerusalems slaveri var över. Nu skulle Herren komma med befrielse, förlåtelse och tröst.

- **Herren skulle komma på besök (40:3-5)**
  Löftet om en kommande frälsning var direkt kopplat till Guds besök. Det kom en uppmaning att bygga en ny väg i ödemarken. En kung skulle komma på den nya vägen och han var Herren själv. Guds härlighet skulle uppenbaras för människor.
  Johannes döparen citerade detta avsnitt och han såg sig själv som vägröjaren, som hade fått uppgiften att bana en väg för Herren Jesus (Mark 1:1-5, Joh 1:19-23).

- **Generationer skulle passera men Guds ord skulle bestå (40:6-8)**
  Människors generationer var som gräs som vissnade och dog, men Guds ord var evigt. Vi kan alltså vara säkra på att Guds besök faktiskt skulle inträffa en dag.

- **Herren skulle komma som en god herde (40:9-11)**

Jerusalem skulle en dag få ropa: *”Se er Gud!”* (40:9). När han väl kom skulle han komma som en god herde för sina får: *”Ja, Herren Gud kommer med kraft, hans arm visar sin makt. Se, han har med sig sin lön, hans segerbyte går framför honom. Han vallar sin hjord som en herde, han samlar lammen i sina armar och bär dem i sin famn. Sakta för han moderfåren fram.”* (40:10-11).
Jesus beskrev sig själv som en god herde, som skulle offra sitt liv för fåren (Joh 10:11).

b. Gud jämförs med skapelsen och avgudar (40:12-41:29)

- **Guds storhet och skapelsen (40:12-17, 21-26)**
  Oavsett vad Jahveh jämfördes med var han unik. Alla folk beskrevs som en droppe i en hink i jämförelse med Jahveh (40:15).

- **Guds storhet och avgudarna (40:18-20)**
  Avgudarna var tillverkade i olika material av någon hantverkare.

- **Gud är den ende som kan styrka den trötte (40:27-31)**
  Den evige kan styrka den svage: *”Ynglingar kan bli trötta och ge upp, unga män kan falla. Men de som hoppas på Herren får ny kraft, de lyfter med vingar som örnar. De springer utan att mattas, de vandrar utan att bli trötta.”* (40:30-31).

- **Israels Gud och folkens gudar (41:1-29)**
  Situationen liknade en rättegång där folken skulle få tillfälle att lägga fram sin sak (41:1). Herren skulle också tala. Han presenterade sig själv med innebörden av hans namn: *”Jag, Herren, är den förste och hos de sista. Jag Är.”* (41:4). Herren talade om hur han i historien kallade fäderna och att han var Israels Gud. Han lovade att hjälpa och styrka folket igen (41:14-15). Han skulle åter välsigna landet.
  Folkens avgudar fick chansen att tala i rättegången (41:21). Men de kunde inte. De var mindre än noll (41:24).
  Herren förutsa att en befriare skulle komma (41:25-26). Troligen syftade denna profetia på kung Koresh av Persien, som namnges lite senare i boken. Detta innebär att Trösteboken gjorde anspråk på att profetian om Koresh var förutsagd.
  Varför utmanades avgudarna i denna inledning av Trösteboken? Avguderiet var en huvudorsak till Guds dom över såväl Israel som Juda. När Herren på detta sätt jämfördes med avgudarna var det för att folket skulle förstå att deras kommande befrielse enbart berodde på Herren och inte på någon avgud.

c. Herrens tjänares uppdrag (42:1-9)

Detta är det första avsnittet om Herrens tjänare, som är klart messianskt. De övriga tre texterna möter vi i Jesaja 49:1-13, 50:4-11, 52:13-53:12.

- **Tjänarens uppdrag gällde alla folk (42:1-7)**
  Guds Ande skulle ge kraft åt tjänaren till att utföra sitt uppdrag. Vi ser händelsen kring Jesus dop framför oss, när Fadern talade till sin älskade son och Anden kom ner över Jesus: *”Se, min tjänare som jag stöder, min utvalde som min själ gläder sig över. Jag har sänt min Ande över honom. Han ska utbreda rätten bland hednafolken.”* (42:1, Luk 3:21-22). Tjänarens kraft skulle vara oemotståndlig samtidigt som han skulle vara så varsam: *”Ett brutet strå ska han inte krossa, en tynande veke ska han inte släcka. Han ska i trofasthet utbreda rätten. Han ska inte försvagas eller brytas ner förrän han har grundat rätten på jorden. Havsländerna väntar på hans undervisning.”* (42:3-4). Matteus citerade avsnittet och lät det syfta på Jesus (Matt 12:18-21).
  Gud talade direkt till tjänaren och han fick veta att han skulle bli ett förbund för Israel. Vi vet att Jesus talade om sitt blod som ett förbundsblod, när han instiftade nattvarden (Mark 14:22-24). Tjänaren skulle vara ett ljus för alla folk. Han skulle öppna blindas ögon och befria dem som satt fångna i ett mörker (42:6-7). Hans ljus skulle alltså skina in i hedningarnas mörker. Vi hör en återklang från den messianska profetian i kapitel nio.

- **En ny lovsång (42:8-12)**
  Alla folk skulle delta i en ny sång till Herrens ära. Helt klart var den baserad på vad Gud skulle göra genom sin tjänare.

d. Gud skulle befria folket från Babel (42:13-45:25)

- **Herren skulle ta itu med folkets svåra situation (42:13-16)**
  Gud beskrev sig som en krigare i rustning som nu var fast besluten att ställa allt till rätta i sitt land.

- **Israel var blind och döv (42:17-25)**
  Åter väntade domen för de som höll fast vid sina avgudar. Bokens tema kom in här: *”Ni döva, lyssna! Ni blinda, se! Vem är blind om inte min tjänare, vem är så döv som budbäraren jag sänder? Vem är lika blind som min utsände, lika döv som Herrens tjänare? Han ser mycket, men bryr sig inte om det, hans öron är öppna, men han*

lyssnar inte." (42:18-20). Israel ville verkligen inte ta emot Guds ord, men Gud ville ta itu med problemen för sin rättfärdighets skull (42:21). Guds dom kom, eftersom folket inte ville lyda och följa Herren (42:24-25). Notera att Israel, som Herrens blinda och döva tjänare, stod i total kontrast mot Herrens Tjänare i början av detta kapitel (42:1-7).

- **Gud skulle befria folket från Babel (43:1-28)**
  Herren som en gång befriat folket ut ur Egypten och genom Röda havet, skulle nu befria folket ur Babel: *"Om du går genom vatten är jag med dig, eller genom strömmar så ska de inte dränka dig. Om du går genom eld ska du inte bli svedd, lågan ska inte bränna dig."* (43:2). Uppmaningen att återvända till landet skulle gå i alla väderstreck dit folket fördrivits (43:5-6). Herren namngav Babel som platsen de skulle befrias ifrån (43:14). Anledningen till att Herren skulle befria och förlåta folket var inte att folket hade omvänt sig och tillbett Herren på rätt sätt, utan det var för Herrens egen skull: *"Jag är den som utplånar dina brott för min egen skull, dina synder minns jag inte mer."* (43:25). Allt handlade i slutändan om Guds ära och nåd.

- **Gud skulle välsigna sitt folk (44:1-23)**
  Gud gav löften om sin närvaro genom sin Ande: *"För jag ska utgjuta vatten över det som törstar och strömmar över det torra. Jag ska utgjuta min Ande över dina barn, min välsignelse över dina avkomlingar, så att de växer upp bland det gröna gräset, som pilträd vid vattenbäckar."* (44:3-4). Jesus använde törst och vatten som en illustration på att vi kan få den helige Ande av honom (Joh 4:13, Joh 7:37-39). Folket kunde lita på att Jahveh var med dem och på hans löften. De skulle få befrielse och förlåtelse (44:22-23). Alla dessa löften var riktade till de troende som följde Herren, för nu tog han tag i problemet med avgudar igen (44:9-20). Han återupprepade också bokens tema: *"Dessa människor vet ingenting och förstår ingenting, för deras ögon är stängda så att de inte ser, och deras hjärtan så att de inte fattar."* (44:18).

- **Jerusalem skulle åter byggas upp (44:24-28)**
  Gud lovade att Judas städer och Jerusalem åter skulle få byggas upp. Han namngav personen som Gud skulle använda, nämligen Koresh, som var det persiska rikets förste kung (44:28). Perser och meder besegrade Babel 539 f.Kr. och upprättade det persiska storriket. Perserna var betydligt mer humana än föregångarna Assyrien och Babel. De lät folken återvända till sina ursprungsländer för att bygga upp städerna och templen. Naturligtvis skulle de vara underdåniga medborgare i det persiska imperiet och via sina gudar be för kungen.

Koresh gav alltså judarna möjlighet att återvända till Juda och Jerusalem. De fick dessutom tillåtelse att återuppbygga templet (Esra 1:1-4). Självfallet var judarna tacksamma till Koresh, men också till Herren. Det var inte bara profeten Jesajas som förutsagt denna befrielse, utan även Amos, Mika och Jeremia (Amos 9:11-15, Mika 4:10, Jer 29:10, Jer 30:1-3).

- **Koresh var Herrens redskap (45:1-25)**
  Koresh beskrevs som Herrens smorde (Herrens Messias) och Gud lovade att han skulle slå ned fienden framför honom. Herren lät honom besegra Babel för att Israels skulle befrias. Herren påpekade att denna befrielse genom Koresh var förutsagd (45:11-12). *”Det är jag som har väckt upp honom i rättfärdighet och gör alla hans vägar jämna. Han ska bygga upp min stad och släppa mina fångar fria, men inte för betalning eller mutor, säger Herren Sebaot.”* (45:13). Ingen skulle tvivla på att det var Herren som i slutändan befriade sitt folk (45:15-17). Herren var suverän över alla avgudar och alla folk borde tillbe honom: *”Vänd er till mig och bli frälsta, ni jordens alla ändar, för jag är Gud och det finns ingen annan. Jag har svurit vid mig själv, ett sanningsord har gått ut från min mun, ett ord som inte ska tas tillbaka: För mig ska alla knän böjas, alla tungor ska ge mig sin ed”* (45:22-23). Vi hör ett eko från Paulus ord om alla knän som en dag ska böjas i Jesus namn och bekänna att Jesu är Herre, Gud fadern till ära (Fil 2:9-11).

e. Babel skulle gå under (46:1-47:15)

Avgudarna och Babel skulle gå under. Folket i Babel skulle själva föras iväg i fångenskap (46:1-2). Herren förutsade att Koresh skulle komma (46:9-11). Han lovade att Jerusalem skulle räddas en dag (46:12-13). Detta tycks vara skrivet före Babels undergång (47:1). Stadens lyxliv beskrevs och detta måste vara före dom och undergång (47:8-11).

f. Israel skulle befrias från Babel (48:1-22)

Herren uppmanade folket att komma ihåg gamla profetior som gått i uppfyllelse i historien (48:3-8). Nu skulle Gud göra något nytt och det handlade om befrielse från Babel. Det Herren skulle göra, gjorde han för sin egen skull*: ”För min egen skull, för min egen skull gör jag det, för hur skulle jag kunna låta mitt namn bli ohelgat? Jag ger inte min ära åt någon annan.”* (48:11). Det nya som Gud skulle göra innefattade en befrielse från Babel. Folket uppmanades att lämna landet (48:20). De fick höra att när de en gång i tiden hade lämnat

Egypten så led de ingen brist. Herren tog hand om dem under vandringen genom öknen (48:21).

g. Tjänarens uppdrag för hela världen (49:1-13)

Detta är den andra messianska texten om Herrens tjänare.

- **Tjänaren var kallad från födseln (49:1-4)**
  Alla länder uppmanades att höra orden om tjänaren, att han var kallad från moderlivet (49:1). Han doldes av Herren, som en vass pil i Guds koger, tills det var dags för honom att träda fram. Tjänaren var både Israel och en person som representerade folket (49:3 och 49:6).

- **Tjänarens uppdrag gällde alla folk (49:5-7)**
  Tjänaren skulle inte bara upprätta Israel, utan han skulle bli Guds frälsning för alla folk: *”han säger: Det är för lite att du bara är min tjänare som upprättar Jakobs stammar och för tillbaka de bevarade av Israel. Jag ska sätta dig till ett ljus för hednafolken, för att du ska bli min frälsning ända till jordens yttersta gräns.”* (49:6). Trots att tjänaren var föraktad skulle i slutändan kungar och furstar tillbe Gud på grund av hans verk genom tjänaren.
  När gamle Simeon tog Jesusbarnet i sina armar och prisade Gud var det framförallt denna text som han syftade på: *"Herre, nu låter du din tjänare gå hem i frid, så som du har lovat, för mina ögon har sett din frälsning som du har berett inför alla folk: ett ljus med uppenbarelse för hedningarna och härlighet för ditt folk Israel."* (Luk 2:29-32).

- **Herrens löften till tjänaren (49:7-13)**
  Herren skulle komma med bönesvar och hjälp. Herren skulle göra tjänaren till ett förbund för Israel. Han skulle befria de fångna som satt i mörker. Detta var samma löften som Herren gav tjänaren i 42:6-7. Herren lovade att välsigna och beskydda sitt folk, som skulle komma till landet från när och fjärran (49:12). Till och med himmel och jord skulle jubla över att Herren tog sig an och tröstade sitt folk (49:13).

h. Herren hade inte glömt Israel (49:14-50:3)

Tydligen fanns det många i folket som klagade på att Herren måste ha glömt dem (49:14). Jerusalem hade gått under och var ödelagt (49:19). Men Herren lovade att han aldrig skulle glömma dem, att de var skrivna i Guds händer (49:15-16). Han lovade att folket skulle få återvända från olika länder (49:22-23). Han lovade att han skulle strida mot förtryckarna och det är säkerligen Babel som åsyftas (49:24-26).

De som påstod att Gud lämnat dem ombads att visa upp ett skilsmässobrev som bevis (50:1). I gamla Israel gav mannen, vid en skilsmässa, ett skilsmässobrev till kvinnan. Detta brev var ett fribrev, som innebar att kvinnan kunde gifta om sig. Att de drabbats av en dom berodde inte på Gud utan enbart på deras egen synd (50:1). Gud hade ropat på dem men de hade aldrig svarat (50:2-3).

i. Herrens tjänare skulle förkastas (50:4-11)

Detta är den tredje messianska texten om Herrens tjänare.

- **Tjänaren skulle vara en lärjunge (50:4)**
  Varje morgon skulle tjänaren lyssna till Guds ord och ledning för dagen.

- **Tjänaren skulle förföljas (50:5-6)**
  Det var ingen enkel uppgift som väntade på tjänaren. Han skulle hånas, bespottas och bli slagen.

- **Herren skulle styrka sin tjänare (50:7-9)**
  Det var Gud som gav styrka och uthållighet till sin förföljda tjänare.

- **Tjänaren var ett exempel för andra (50:10-11)**
  Alla som lyssnade till tjänarens röst uppmanades att förtrösta på Herren, även om de inte såg någon ljusning i sitt mörker.

j. Herren lovade att återupprätta Jerusalem (51:1-52:12)

Folket uppmanades flera gånger att ”höra” och att ”vakna” genom detta avsnitt.

- **Kvarlevan uppmanades att höra Guds röst (51:1-8)**
  Uppmaningen var riktad till dem som strävade efter rättfärdighet och sökte Herren (51:1). De uppmanades att se på Abraham och Sara, som de alla kom ifrån. Guds undervisning skulle en dag bli ett ljus för folken: *”Min rättfärdighet är nära, min frälsning är på väg, och mina armar ska döma folken. Kustländerna väntar på mig och hoppas på min arm.”* (51:5). Oavsett motstånd skulle kvarlevan stå fast och inse att Guds rättfärdighet skulle bestå för evigt och hans frälsning från släkte till släkte (51:8).

- **Herren uppmanades att vakna (51:9-16)**
  Kvarlevan uppmanade Herren att vakna och åter göra samma under som han gjort i gamla tider (51:9-10). Herren lovade att de skulle få

återvända till Jerusalem: *”Så ska Herrens friköpta vända hem och komma till Sion med jubel. Evig glädje ska kröna deras huvuden, de ska få fröjd och glädje, men sorg och suckan ska fly.”* (51:11).

- **Jerusalem uppmanades att vakna (51:17-52:12)**
  Jerusalem skulle vakna som en som druckit Herrens vredes bägare till sista droppen (51:17). Den bittra domen över Jerusalem hade fallit (51:19-20). Nu var det Babels tur att straffas (51:22-23). Jerusalem uppmanades att klä sig i finkläder för nu skulle de bli friköpta (52:1-3). Folket hade en gång förslavats i Egypten, sen i Assyrien och slutligen i Babel. Men nu kom goda nyheter till Jerusalem: *”Hur ljuvliga är inte glädjebudbärarens steg när han kommer över bergen och förkunnar frid, bär fram goda nyheter och förkunnar frälsning och säger till Sion: "Din Gud är kung!"* (52:7). Aposteln Paulus lät den här versen syfta på Guds goda budskap till judarna men också på evangeliet om Jesus Kristus (Rom 10:15). Till och med Jerusalems ruiner uppmanades att jubla (52:9). Folken skulle se Guds hand och frälsning i allt detta (52:10).

k. Herrens lidande tjänare (52:13-53:12)
Detta är den fjärde messianska texten om Herrens tjänare. Den besvarar frågan om hur tjänaren skulle kunna bli Guds frälsning till jordens yttersta gräns (49:6). Det överraskande svaret var att han skulle offra sig själv för våra synder.

- **Tjänaren skulle väcka förundran (52:13-53:3)**
  Tjänaren skulle bli upphöjd och ärad. Men hans storhet fanns inte i hans yttre, som var mycket oansenligt. Han var som en spröd planta, föraktad och övergiven av människor. Ändå skulle till och med kungar förstummas, för något liknande hade de aldrig hört.

- **Tjänaren bar våra synder och sjukdomar (53:4-7)**
  Han bar våra sjukdomar, brister och synder. Tjänaren blev genomborrad för vår skull. Han försvarade sig inte utan gav sitt liv som ett offer. Herren la all vår skuld på honom.

- **Tjänaren dog och begravdes (53:8-9)**
  Tjänaren, som var syndfri, rycktes bort från de levandes land och lades i en rik mans grav.

- **Tjänaren uppstod från de döda (53:10)**
  Det var Guds vilja att tjänaren skulle offras på detta sätt. Tjänaren skulle leva länge och Guds vilja skulle ha framgång genom honom. Vi

ser att trots att han var död och begravd, så levde han ändå. Alltså fanns även uppståndelsen med här.

- **Resultatet av tjänarens offer (53:11-12)**
  Tjänaren skulle göra många personer rättfärdiga, eftersom han bar deras synder och bad för överträdarna.

l. Jerusalem skulle återupprättas (54:1-17)

Jerusalem beskrevs som en barnlös kvinna som skulle få jubla. Hon skulle få mängder med barn, fler än en kvinna som var gift (54:1). Det berodde på att Herren var hennes make (54:5) och att barnen var födda på ett andligt sätt.
Aposteln Paulus citerade 54:1 och lät versen syfta på nya förbundets barn, som var födda av Gud på ett andligt sätt. Han lät också Jerusalem syfta på det himmelska Jerusalem (Gal 4:26-27).
Herren lovade välsignelser över Jerusalem och att staden skulle få expandera och växa. Han beskrev det nya Jerusalem som en stad med fantastiska stenar av safir, rubin och kristall (54:11-12). Vi förstår att allt detta är uppfyllt i det himmelska Jerusalem som beskrivs som en stad byggd med ädelstenar (Upp 21:18-21). Precis som i Uppenbarelseboken, ska alla invånare i det nya Jerusalem vara Herrens lärjungar (54:13, Upp 21:27). Herren lovade att beskydda det nya Jerusalem.

m. Inbjudan till att ta emot Herrens ord (55:1-13)

- **Välkomna till Herrens fest (55:1-3)**
  Alla törstiga var inbjudna att få höra Guds ord. De skulle få njuta av Herrens festmåltid och få liv.
  Vi behöver påminnas om att folket bestod av döva och blinda, men att kvarlevan hörde och såg. Här var alla inbjudna.

- **Herren skulle sluta ett evigt förbund (55:3-5)**
  Gud skulle sluta ett evigt förbund i enlighet med sina löften till David. Detta eviga förbund skulle beröra alla folk (55:5).
  Gud hade lovat David att en ättling till honom skulle sitta på en evig tron (2Sam 7:11-16). Detta eviga förbund har kopplingar till Jesaja kapitel nio, om sonen som skulle födas*: ”För ett barn blir oss fött, en son blir oss given. På hans axlar vilar herradömet, och hans namn är: Under, Rådgivare, Mäktig Gud, Evig Far, Fridsfurste. Så ska herradömet bli stort och friden utan slut över Davids tron och hans rike. Det ska befästas och stödjas med rätt och rättfärdighet från nu och till evig tid. Herren Sebaots lidelse ska göra detta.”* (Jes 9:6-7).

När ängeln Gabriel kom till jungfru Maria och sa att hon skulle bli gravid genom den helige Ande, så sa han också: *”Du ska bli havande och föda en son, och du ska ge honom namnet Jesus. Han ska bli stor och kallas den Högstes Son, och Herren Gud ska ge honom hans fader Davids tron. Han ska vara kung över Jakobs hus för evigt, och hans rike ska aldrig ta slut."* (Luk 1:31-33).

- **Omvändelse från synd till Herren (55:6-7)**
  Här kom nyckeln till att få vara en del av det eviga förbundet, nämligen omvändelse. Herren erbjöd alla att få tänka hans tankar, vandra på hans vägar och ta emot hans förlåtelse.

- **Resultatet av Herrens ord (55:8-11)**
  Precis som regn och snö vattnade jorden och gjorde den bördig, så bar också Guds ord frukt i den som tog emot det.

- **Gränslös glädje (55:12-13)**
  Det skulle bli jubel. Till och med träden skulle klappa i händerna. Där det var öken skulle växtligheten frodas.

n. Guds frälsning gällde alla (56:1-8)

Alla som höll Guds sabbat var välkomna, även om de kom från andra folk. De skulle hålla fast vid Guds förbund (56:4), som vi just såg var ett evigt förbund (55:3). Herrens tjänare hade fått höra att Gud skulle göra honom till ett förbund (42:6, 49:8). Vi ser tydliga kopplingar till det nya förbundet i Jesus Kristus. Gud sa också: *”De främlingar som sluter sig till Herren och vill tjäna honom och älska Herrens namn och vara hans tjänare, alla som tar vara på sabbaten och inte ohelgar den, som håller fast vid mitt förbund.”* (56:6). Herren lovade att ta emot dessa främlingars offer och han sa att: *”… mitt hus ska kallas ett bönens hus för alla folk.”* (56:7).
Jesus citerade denna vers när han stod på hedningarnas förgård och var upprörd över att hedningar hindrades i sin tillbedjan, av all handel som bedrevs där (Mark 11:15-17).

o. Avgudadyrkarna stod inför Guds dom (56:9-57:13)

Detta avsnitt är troligen skrivet innan Jerusalem fallit och skulle kunna vara från 700-talet under Jesajas livstid.

- **Vakterna varnade ingen (56:9-12)**
  De som var satta till att varna Jerusalem för en annalkande fiende gjorde inte sitt jobb, de söp och sov istället.

- **Kvarlevan förföljdes (57:1-2)**
  De rättfärdiga fick lida och några dödades som martyrer.

- **Avguderiet var utbrett (57:3-13)**
  Profeten gav en lång provkarta på aktiviteter som var kopplade till avgudadyrkan. För dem som praktiserade avguderi väntade Guds dom.

p. Gud skulle frälsa och förlåta kvarlevan (57:14-21)

- **Gud skulle ta sig an sin kvarleva (57:14-19)**
  Gud skulle se till att de troendes väg jämnades (57:14). Kvarlevan mötte svårigheter men de fick höra de uppmuntrande orden: *”För så säger den höge och upphöjde, han som tronar för evigt och heter "den Helige": Jag bor i det höga och heliga men också hos den som är förkrossad och har en ödmjuk ande, för att ge liv åt de ödmjukas ande, för att ge liv åt de förkrossades hjärtan.”* (57:15). De fick löfte om Guds frid, vare sig de var nära eller långt borta (57:19).

- **Avgudadyrkarna skulle inte få vara med (57:20-21)**
  De gudlösa fick höra att det inte skulle finnas någon frid för dem.

2. Nya Jerusalem och gudsfolkets hopp (Jes 58-66)

Vi går in i en del av boken där nya Jerusalem har en central plats. Jag uppfattar att dessa profetior fått sin huvudsakliga uppfyllelse i det himmelska Jerusalem i Uppenbarelseboken.

a. Falsk och äkta fasta (58:1-14)

Detta avsnitt kan mycket väl beskriva situationen på 700-talet f.Kr. under Jesajas livstid.

- **Jesaja skulle ropa ut folkets synd (58:1-2)**
  Herren uppmanade profeten att ropa för full hals som en härold. Det han skulle ropa ut var folkets synder.

- **Folket undrade varför de skulle fasta (58:3)**
  De tyckte inte att Gud märkte att de fastade och späkte sig.

- **Undervisning om rätt fasta (58:4-7)**

Rätt fasta innebar inte att visa upp en yttre fasad, utan att göra gott mot behövande: *”Nej, detta är den fasta jag vill ha: Lossa orättfärdiga bojor, lös okets band, släpp de förtryckta fria, bryt sönder alla ok! Dela ditt bröd med den hungrige, ge de fattiga och hemlösa en boning, klä den nakne när du ser honom och dra dig inte undan för den som är ditt kött och blod.”* (58:6-7).

- **Resultat av rätt fasta (58:8-12)**
  Gud lovade att de verkligen skulle märka en skillnad. Herren skulle välsigna dem och leda dem på ett underbart sätt.

- **Resultat av rätt sabbatsfirande (58:13-14)**
  Gud gav löften till dem som höll sabbaten på rätt sätt.

b. Folkets synd, bekännelse och frälsning (59:1-21)

Detta avsnitt kan mycket väl beskriva situationen på 700-talet f.Kr. under Jesajas livstid.

- **Folkets synd (59:1-8)**
  Det var synden som separerade folket från Gud (59:1-3). Herren sa att synden och ondskan helt kontrollerade deras liv. De beskrevs som gravida som födde fram ondska (59:4).

- **Bekännelse (59:9-15)**
  Profeten och troligen kvarlevan bekände folkets synd: *”Våra brott inför dig är många, våra synder vittnar mot oss. Våra brott följer med oss, vi känner våra missgärningar. Vi har gjort uppror och förnekat Herren, vi har vänt vår Gud ryggen. Vi har talat förtryck och avfall, tänkt ut och fört fram lögnaktiga ord från våra hjärtan.”* (59:12-13).

- **Herren skulle rädda sitt folk (59:15-21)**
  Gud skulle ta sig an sitt folk. Han beskrev sig som en krigare i en rustning, som bland annat bestod av rättfärdighet och frälsning (59:17). Fienden skulle drivas på flykten. Herren skulle komma med räddning: *”Återlösaren ska komma till Sion och till dem i Jakob som vänder om från sitt uppror säger Herren. Detta är mitt förbund med dem, säger Herren: Min Ande som är över dig och mina ord som jag har lagt i din mun ska inte vika ur din mun eller ur dina barns eller barnbarns mun, från nu och till evig tid, säger Herren.”* (59:20-21). Vi ser att versen syftade på kvarlevan, de som vänt om från synden till Herren.
  Aposteln Paulus citerade denna text och lät den syfta på Kristus, som kommit för att ta bort synden från Israel (Rom 11:26-27). Paulus

betonade i sammanhanget kvarlevan, som var den del av Israel som tagit emot Jesus Kristus (Rom 11:1-5). Han talade om det äkta olivträdet, som representerade den troende delen av Israel, med rötter ända ner till Abraham, Isak och Jakob. De Judar som inte trodde på Jesus Kristus blev bortbrutna grenar. Troende hedningar fick däremot ympades in i trädet. Alla grenar som var kvar trodde på Jesus Kristus som sin Herre och frälsare (Rom 11:16-24, Rom 10:4-13).

c. Nya Jerusalems kommande härlighet (60:1-22)

- **Mörker över jorden men ljus över Jerusalem (60:1-3)**
  Hela jorden skulle vara sänkt i mörker men Herrens ljus skulle vara över Jerusalem och hednafolken skulle vandra i Jerusalems ljus. Det handlade om andligt mörker och ljus. Detsamma ser vi i det himmelska Jerusalem (Upp 21:24).

- **Folkens skatter och det kringspridda av folket (60:4-22)**
  Israels folk skulle återvända till Jerusalem. Hednafolken och deras kungar skulle föra sina rikedomar och skatter till staden. Detsamma gäller för det himmelska Jerusalem (Upp 21:24, 26). Hednafolken skulle bygga upp stadens murar. Eftersom Herrens fred rådde skulle portarna aldrig stängas (60:11). Detsamma gäller för det himmelska Jerusalem (Upp 21:25). De hednafolk som inte betjänade Jerusalem skulle gå under och förgöras (60:12). Herren skulle välsigna staden på ett gränslöst sätt. Vare sig sol eller måne skulle förse staden med ljus, utan Herren skulle vara dess ljus (60:19). Detsamma gäller för det himmelska Jerusalem (Upp 21:23). Bara rättfärdiga judar skulle bo i staden och landet, det vill säga kvarlevan (60:21). I det himmelska Jerusalem får ingen syndare bo, utan bara de som är skrivna i livets bok, som tillhörde Lammet (Upp 21:27).

d. Ett nådens år från Herren (61:1-11)

- **Messiansk profetia (61:1-3)**
  ”Herren Guds Ande är över mig, för Herren har smort mig till att förkunna glädjens budskap för de ödmjuka. Han har sänt mig att förbinda dem som har förkrossade hjärtan, att utropa frihet för de fångna och befrielse för de bundna, att förkunna ett nådens år från Herren och en hämndens dag från vår Gud, att trösta alla sörjande, att ge de sörjande i Sion huvudprydnad i stället för aska, glädjens olja i stället för sorg, lovsångsdräkt i stället för en modfälld ande. Och de ska kallas "rättfärdighetens terebinter", planterade av Herren till hans förhärligande.” (61:1-3). Den första delen av denna

text, och kanske hela, läste Jesus i synagogan i Nasaret (Luk 4:18-19). Vi vet att Herrens Ande skulle komma över Tjänaren (42:1). Herrens Ande skulle vila över Davids son, som skulle skapa ett rike som liknade paradiset (11:1-10). Den här texten kan betraktas som Jesus programförklaring. Det är troligt att uttrycket ”nådens år” syftade på Jubelåret, när jordar skulle lämnas tillbaka och slavar skulle friges (3Mos 25:8-55).

- **Judarna var präster och folken betjänade dem (61:4-9)**
  Judarna skulle få återvända och bygga upp städerna i Juda (61:4). Främlingar skulle ta hand om jordbruket och föra sina skatter till Jerusalem. Judarna skulle kallas ”Herrens präster” (61:6). Detta syftade säkert på den kallelse Israel fick, när Gud instiftade förbundet med folket på Moses tid. De skulle vara ett rike av präster (2Mos 19:5-6). Herren lovade igen att han skulle sluta ett evigt förbund med folket (61:8, 55:3). Vi har sett att det nya förbundet var kopplat till Herrens tjänare (42:6, 49:8). Det är viktigt att notera att nya förbundet kom med Jesus och att kapitlet inleddes med hans programförklaring.

- **Profeten, kvarlevan eller Messias gladde sig (61:10-11)**
  Vem är ”Jag” i texten? Är det Jesaja eller kvarlevan? Personligen anser jag att ”jag” är samma person som i kapitlets inledning sa: *”Herren Guds Ande är över mig…”*, det vill säga Messias/Jesus: *”Jag gläder mig stort i Herren, min själ fröjdar sig i min Gud, för han har klätt mig i frälsningens klädnad och svept in mig i rättfärdighetens mantel, som när brudgummen sätter turbanen på sitt huvud, som när bruden pryder sig med sina smycken. För liksom jorden låter sina växter spira fram och en trädgård låter sin sådd växa upp, så ska Herren Gud låta rättfärdighet och lovsång växa upp inför alla folk.”* (61:10-11).

e. Jerusalem skulle vara Herrens hustru (62:1-12)
Jerusalem skulle räddas och kläs upp som en brud. Staden och landet skulle kallas ”Den äkta hustrun” (62:1-5). Det himmelska Jerusalem är också smyckad som en brud (Upp 21:2) och kallades ”bruden, Lammets hustru” (Upp 21:9).
Staden skulle beskyddas och välsignas. Ett baner skulle resas för folken (62:10). Samma begrepp användes också i den messianska texten om telningen från Davids släkt, det vill säga Messias (11:12). Här läste vi också att Guds frälsning var en person som skulle komma: *”Se, Herren förkunnar till jordens ände: Säg till dottern Sion: Se, din frälsning kommer! Se, han har med sig sin lön, hans*

segerbyte går framför honom. Man ska kalla dem "det heliga folket", "Herrens återlösta". Och du ska kallas "den eftersökta", "staden som inte blir övergiven". (62:11-12). Herrens tjänare var Guds frälsning till hela världen (49:6). Dessa verser gav även ekon av den messianska inledningen av Trösteboken, där Herrens segerbyte gick framför honom, när han drev sin hjord som en god herde (40:10).

f. Herrens dom samt bön i fångenskap (63:1-64:12)

- **Herrens vredes vinpress (63:1-6)**
  Herren kom från öster med rödfärgad dräkt, som en vintrampare som färgats av röda druvor (63:2-3). Han hade dömt världen och trampat ner folken i sin vrede (63:6). Dessa begrepp återkommer i Uppenbarelseboken och beskriver även där Guds domar över folken (Upp 14:17-20, 19:15-16).

- **Gud och Israel i gamla tider (63:7-14)**
  Herren beskrevs som barmhärtig och nåderik (63:7-9). Han hade räddat Israel i gamla tider. Men de hade gjort uppror mot honom och bedrövat hans Ande (63:10). De mindes hur Gud räddade dem på Moses tid, under ökenvandringen från Egypten till löfteslandet (63:11-14).

- **Bön och bekännelse i en desperat situation (63:15-64:12)**
  Jag utgår ifrån att kvarlevan var de som bad till Herren: *”Du är ju vår Far! Abraham vet inte om oss, Israel (dvs Jakob) känner oss inte. Men du, Herre, är vår Far. Vår Återlösare av evighet är ditt namn.*” (63:15-16). Deras fäder Abraham och Jakob var döda men Herren var ständigt deras Far. Jesus kallade ofta Gud för sin och vår Far.
  De la fram situationen, att det var en kort tid som folket ägde löfteslandet, men sedan kom fienden och trampade ner dem. De bad enträget om att Herren skulle gripa in: *”O, att du rev isär himlen och kom ner så att bergen bävade inför dig,”* (64:1). De påminde Herren om under han gjort under Moses tid (64:3-5). De bekände sin synd: *”Vi är alla orena, alla våra rättfärdiga gärningar är som en fläckad dräkt. Vi vissnar alla som löv, och som en vind sveper våra missgärningar bort oss.”* (64:6). De beskrev Herren som en krukmakare som kunde forma dem som lera (64:8). Situationen var katastrofal, eftersom Jerusalem och städerna i Juda låg öde som en öken (64:10-12).

g. Herrens dom och frälsning (65:1-66:24)

- **Israel ville inte följa Herren (65:1-12)**
  Herren lät sig finnas av dem som inte frågade efter honom (65:1). Till Israel sa Gud: *”Hela dagen har jag räckt ut mina händer mot ett trotsigt folk, som vandrar den väg som inte är god, som följer sina egna tankar,”* (65:2). Aposteln Paulus lät den första versen syfta på hedningar som tagit emot Kristus och den andra versen syfta på Israel som inte tog emot Jesus som Kristus (Rom 10:19-21).
  Israel valde avguderi istället för Herren och Gud skulle låta domen drabba dem: *”för både deras egna missgärningar och deras fäders, säger Herren, för att de tände offereld på bergen och hånade mig på höjderna. Jag ska mäta upp i deras famn lönen för vad de tidigare har gjort.”* (65:7). Deras fäder hade påbörjat avguderiet och nästa generation hade fortsatt. Domen gällde folket som följde avgudar, däremot fick kvarlevan höra underbara löften (65:9-10).

- **Kvarlevan jämfördes med det övriga folket (65:13-16)**
  Hela avsnittet varvar resultatet av kvarlevans liv, respektive folkets: *”Därför säger Herren Gud så: Se, mina tjänare ska äta, men ni ska hungra. Mina tjänare ska dricka, men ni ska törsta. Mina tjänare ska glädjas, men ni ska skämmas.”* (65:13). Detta liknade Jesus ord i Luk 6:20-26.

- **Herren skulle skapa ett nytt Jerusalem (65:17-25)**
  Herren skulle skapa en ny himmel och en ny jord (65:17). Det löftet var direkt förknippat med att han skulle skapa ett nytt Jerusalem till jubel och fröjd. Till och med Herren skulle jubla över nya Jerusalem(65:19). Det skulle bli en välsignad stad. Herren skulle svara på bön redan innan någon bad (65:24). Lejon, vargar, lamm och oxar skulle beta tillsammans och ingen ondska skulle finna mer (65:25). Vi hör ekon från kapitel elva om Davids son, som skulle skapa ett sådant fridsrike (11:6-9). Dessa löften om det nya Jerusalem är nära förknippade med det himmelska Jerusalem i Upp 21.

- **Inget tempel kunde rymma Herren (66:1-2)**
  ”Så säger Herren: Himlen är min tron och jorden är mina fötters pall. Vad för ett hus kan ni bygga åt mig, vad för en plats där jag kan vila? Allt detta har min hand gjort så att det blev till, säger Herren. Jag ser till den som är betryckt och har en förkrossad ande, som fruktar mitt ord.” (66:1-2). Troligen syftade texten på de som hade sin trygghet i templet i Jerusalem, samtidigt som Gud bodde i himlen och hos den förkrossade kvarlevan, de som fruktade Herrens ord. Stefanus citerade denna text och sa att Herren inte ens bodde i

Salomos tempel. Ingen människa kunde bygga ett tempel som rymde Gud (Apg 7:47-50).

- **Herren talade ut mot folkets synd (66:3-4)**
  Israel hade valt att gå sina egna vägar och hade sin glädje i sina synder. Herren hade ropat på dem, men ingen svarade.

- **Herren skulle välsigna Jerusalem (66:5-14)**
  Herren talade till kvarlevan, de som fruktade hans ord. Herrens röst hördes från templet (66:5-6). Det innebar troligen att templet stod kvar när denna text skrevs. Gud skulle välsigna sin kvarleva som en mor tog hand om sin bebis: *”För så säger Herren: Se, jag leder frid till henne som en flod och folkens härlighet som en översvämmande älv. Ni ska få dia och bli burna på höften och sitta i knäet och bli smekta. Som en mor tröstar sitt barn ska jag trösta er. I Jerusalem ska ni få tröst.”* (66:12-13).

- **Herren skulle döma alla folk (66:14-16)**
  Herren talade om en dom som skulle beröra alla folk. Han talade om ett straff i eld. Detta liknar domsscenen i Uppenbarelseboken med eldssjön (Upp 20:10-15). Petrus tog upp att Gud ska döma världen genom eld i samma text som han nämnde löftet om nya himlar och en ny jord (2Pet 3:5-13).

- **Räddning eller dom för alla människor (66:18-24)**
  Alla folk skulle samlas inför Herren och några från hednafolken skulle bli räddade. De skulle sändas ut som budbärare till andra hednafolk och där skulle de förkunna om Herrens härlighet (66:18-19). Detta liknar kristen mission och hur Jesus sände ut sina lärjungar till alla folk (Matt 28:18-20). De skulle föra judar tillbaka till Jerusalem som en offergåva åt Herren (66:20). Några från hednafolken skulle få bli Herrens präster. Herren upprepade löftet om en ny himmel och en ny jord och att de troende skulle bestå inför honom. Däremot skulle alla som levde i uppror mot honom dömas: *”Och de ska gå ut och se liken av de människor som gjorde uppror mot mig. Deras mask ska inte dö och deras eld ska inte släckas. De ska vara en vämjelse för alla människor.”* (66:24). Versen tjänade som ett varnande exempel för alla som vänt om till Herren. När Jesus varnade för domen så använde han samma bildspråk (Mark 9:47-48).

SAMMANFATTANDE TEMAN

- **Profetens kallelse**
  Jag har uppfattat Jesajas uppdrag, i samband med hans kallelse i kapitel sex, som ett centralt tema. Profeten skulle tala till ett folk som inte såg och inte hörde och som inte skulle vända om till Herren. Detta bedrövliga tillstånd skulle bestå tills folket var bortfört i fångenskap och landet låg öde. Det enda som skulle finnas kvar var en stubbe. I den stubben fanns en helig säd och en dag skulle stubben skjuta skott. Det går att tolka hela boken utifrån profetens uppdrag. Nyckelbegrepp som återkommer genom boken är ”hör”, ”se” och ”förstå”.

- **Kvarlevan**
  Genom hela boken fanns en kvarleva (rest) av folket, som var sanna troende. Sannolikt var dessa kring profeten Jesaja i Jerusalem, ungefär som en troende församling. En liknande grupp fanns kring flera andra profeter i GT och det är fullt möjligt att det var någon ur denna grupp som skrev ner profetens ord. Kvarlevan fick ta emot många underbara löften från Herren, medan folket fick ta emot uppmaningar till omvändelse och varningar för Guds domar. Dessa två grupper (kvarlevan och folket) är mycket tydliga genom hela boken.

- **Dom och frälsning**
  Folket i Juda och Jerusalem levde i synd och avguderi. De varnades om och om igen för Herrens domar. Ett domstema fanns dessutom för alla folken i närområdet. Domarna utfördes i stor utsträckning av Assyrien och därefter av Babel. Herren skulle även döma Assyrien, vilket skedde genom Babel. Han skulle döma Babel, vilket skedde genom perser och deras kung Koresh.
  Gud kallade Juda och Jerusalem till omvändelse ett antal gånger. Det fanns en reell möjlighet till förlåtelse och frälsning och inte minst alla löften till kvarlevan bekräftade detta. På några ställen i boken finns ett domstema över alla folk, men även möjlighet till frälsning för dem. Herrens tjänare hade en central roll för Israels och världens frälsning.

  Gud kom med underbara löften om räddning. Folket skulle befrias från Babel och få återvända till Juda och Jerusalem. Landet och staden skulle återuppbyggas. Herren skulle skapa ett nytt Jerusalem och vi såg att dessa profetior ofta stämer in på det himmelska Jerusalem i Uppenbarelseboken.

- **Herrens tjänare**
  Tjänaren hade en nyckelroll i Trösteboken (40-66). Tjänaren hade ett uppdrag till hela världen och inte bara till Israel. Gud skulle göra honom till ett förbund för folket, ett ljus för hednafolken, Guds frälsning för hela världen. Det märkliga var att han skulle bli detta genom att offra sitt liv för all synd.
  På vissa ställen var Israel Herrens tjänare och på andra ställen var han en person. I Nya Testamentet är Jesus utpekad som Herrens tjänare. Detta skulle innebära att Jesus faktiskt representerade Israel inför Gud (jämför Jesaja 49:3 och 49:6). Vi är tacksamma att Jesus representerade oss, när mänskligheten försonades med Gud, genom Jesus död och uppståndelse. Vi är lite ovana vid tanken att han också representerade Israel inför Gud.
  Det fanns även ett antal andra messianska profetior i första delen av boken, som syftade på Jesus. När man lägger ihop alla dessa profetior så inser man varför det finns fler citat från Jesajas bok i NT, än från någon annan av GT:s böcker.

JESAJAS BOK OCH NYA TESTAMENTET

- **Jesajas bok är den mest citerade i Nya Testamentet**
  Det finns fler än 50 citat i NT från Jesajas bok. Det skulle bli ett för stort arbete att kommentera vart enda ett och därför kommer jag att fokusera på viktiga profetior om Messias, det vill säga Kristus.

- **Jungfrun som skulle bli gravid (7:14)**
  ”Se, jungfrun ska bli havande och föda en son, och hon ska ge honom namnet Immanuel.” (7:14).
  Som vi såg så hade denna profetia, i sitt sammanhang, en lokal uppfyllelse i en bestämd politisk situation.
  Matteus använde versen som en kommentar till hur jungfru Maria födde Jesus (Matt 1:22-23). Matteus översatte även betydelsen av Immanuel till *”Gud med oss”.* Han berättade att Herrens ängel sagt till Josef i en dröm, att barnet blivit till genom den helige Ande och att barnet skulle heta Jesus, som betyder Herren frälser.

- **Barnet som skulle vara människa och Gud (9:1-7)**
  Denna text läser vi ofta under adventstid i våra kyrkor.

Ett ljus skulle en dag skina i ett andligt mörker. Ljuset skulle komma från Sebulons och Naftalis stamområden och där låg Nasaret.
Gud skulle bryta sönder de bördor som tyngde folket och skulle istället skapa ett fredsrike.
Men hur skulle Gud göra detta? Jo, genom ett barn som skulle födas. Han var ljuset som skulle lysa i mörkret. Han skulle komma från Davids ätt och regera på en evig tron. De namn han fick visade vem han var: *”För ett barn blir oss fött, en son blir oss given. På hans axlar vilar herradömet, och hans namn är: Under, Rådgivare, Mäktig Gud, Evig Far, Fridsfurste. Så ska herradömet bli stort och friden utan slut över Davids tron och hans rike. Det ska befästas och stödjas med rätt och rättfärdighet från nu och till evig tid. Herren Sebaots lidelse ska göra detta.”* (9:6-7).
När ängeln Gabriel kom till jungfru Maria och berättade om att hon skulle få föda Guds son, så hänvisade han till innehållet i denna profetia (Luk 1:30-33).

- **Davids son som skulle skapa ett fredsrike (11:1-10)**
  Gud hade lovat David att en son till honom skulle sitta på en evig tron (2Sam 7:16). Här läste vi om Ishais avhuggna stam (11:1). Ishai var Davids pappa och alla kungar i Juda bildade ett stamträd. Det var det trädet som var avhugget och kvar fanns bara en stubbe. Detta innebär att Juda måste ha fallit och att det inte fanns något kungarike kvar. Men stubben skulle en dag skjuta skott (11:1) det vill säga att en son från David skulle komma. Herrens Ande skulle vila över honom (11:2). Han skulle skapa ett rättfärdigt rike som liknade själva paradiset (11:3-8). Synden skulle vara utplånad och alla i detta fantastiska rike skulle känna Gud (11:9). Till och med hednafolken skulle följa denna son av David, det vill säga Messias (11:10).
  Jag vill koppla ihop den eviga kungen i kapitel nio med Ishais rotskott här i kapitel elva. Jag tror att kapitlen handlar om samma person, nämligen Messias.
  Flera begrepp i NT kommer från denna text. I Uppenbarelseboken är Jesus representerad av ett lamm. Lammets sju ögon är Guds sju andar (Upp 5:6). Själva begreppet kom från denna text där Herrens 7-faldiga Ande var över Davids son (Jes 11:2).
  Paulus talade om Jesus som Ishais rot och att folken skulle sätta sitt hopp till honom (Rom 15:12).

- **Herrens tjänare var ett ljus för folken (42:1-7)**
  Guds Ande skulle ge kraft åt tjänaren till att utföra sitt uppdrag. Vi ser händelsen kring Jesus dop framför oss, när Fadern talade till sin älskade son och Anden kom ner över Jesus: *”Se, min tjänare som jag*

stöder, min utvalde som min själ gläder sig över. Jag har sänt min Ande över honom. Han ska utbreda rätten bland hednafolken." (42:1, Luk 3:21-22). Tjänarens kraft skulle vara oemotståndlig samtidigt som han skulle vara så varsam: *"Ett brutet strå ska han inte krossa, en tynande veke ska han inte släcka. Han ska i trofasthet utbreda rätten. Han ska inte försvagas eller brytas ner förrän han har grundat rätten på jorden. Havsländerna väntar på hans undervisning."* (42:3-4). Matteus citerade avsnittet och lät det syfta på Jesus (Matt 12:18-21).
Gud talade direkt till tjänaren och han fick veta att han skulle bli ett förbund för folket. Det nya förbundet kom genom Jesus. Han talade om sitt blod som ett förbundsblod, när han instiftade nattvarden (Mark 14:22-24). Tjänaren skulle vara ett ljus för alla folk. Han skulle öppna blindas ögon och befria dem som satt fångna i ett mörker (42:6-7). Hans ljus skulle alltså skina in i hedningarnas mörker. Vi hör en återklang från den messianska profetian i kapitel nio.
Petrus talade i sin tempelpredikan om Jesus som Herrens tjänare (Apg 3:13, 26).

- **Herrens tjänare var Guds frälsning för alla folk (49:1-13)**
  Tjänaren skulle inte bara upprätta Israel, utan han skulle bli Guds frälsning för alla folk: *"han säger: Det är för lite att du bara är min tjänare som upprättar Jakobs stammar och för tillbaka de bevarade av Israel. Jag ska sätta dig till ett ljus för hednafolken, för att du ska bli min frälsning ända till jordens yttersta gräns."* (49:6).
  När gamle Simeon tog Jesusbarnet i sina armar och prisade Gud var det framförallt denna text som han syftade på: *"Herre, nu låter du din tjänare gå hem i frid, så som du har lovat, för mina ögon har sett din frälsning som du har berett inför alla folk: ett ljus med uppenbarelse för hedningarna och härlighet för ditt folk Israel."* (Luk 2:29-32).
  Paulus citerade Jesaja 49:6 när han talade om Jesus i synagogan i Antiokia i Pisidien (Apg 13:47).

- **Herrens tjänare skulle bli slagen och hånad (50:4-11)**
  "Herren Gud har öppnat mitt öra, och jag har inte varit upprorisk, jag har inte dragit mig undan. Jag höll fram min rygg åt dem som slog mig och mina kinder åt dem som ryckte ut mina skäggstrån. Jag dolde inte mitt ansikte för hån och spott." (50:5-6). Det är framförallt i evangelierna, när Jesus gick in i sitt lidande, som vi ser den här typen av förföljelse av Jesus.

- **Herrens tjänare skulle offra sitt liv (52:13-53:12)**

”Men det var våra sjukdomar han bar, våra smärtor tog han på sig, medan vi såg honom som hemsökt, slagen av Gud och pinad. Han blev genomborrad för våra brott, slagen för våra synder. Straffet blev lagt på honom för att vi skulle få frid, och genom hans sår är vi helade. Vi gick alla vilse som får, var och en gick sin egen väg. Men all vår skuld lade Herren på honom.” (53:4-6).
Detta är en text som på många sätt genomsyrar betydelsen av Jesus offer i NT. Olika delar av avsnittet är citerade i NT. Petrus gjorde en utläggning av den här texten och lät den syfta på Jesus (1Pet 2:21-25). Evangelisten Filippus förklarade evangeliet om Jesus, för den etiopiske hovmannen, från den här texten (Apg 8:30-35).

- **Messias uppdrag (61:1-3)**
  ”Herren Guds Ande är över mig, för Herren har smort mig till att förkunna glädjens budskap för de ödmjuka. Han har sänt mig att förbinda dem som har förkrossade hjärtan, att utropa frihet för de fångna och befrielse för de bundna, att förkunna ett nådens år från Herren…” (61:1-2).
  Vi vet att Herrens Ande skulle vara över Tjänaren (42:1). Herrens Ande skulle vila över Davids son, som skulle skapa ett rike som liknade paradiset (11:1-10). Jesus läste denna text i synagogan i Nasaret. Han påstod att profetian syftade på honom själv (Luk 4:18-19). Texten kan betraktas som Jesus programförklaring.

Blomma från Hebron